

پېښه کی

یهک دوو سال بهر له نیستا، له ماوه ی چمنډ روژدا تهرمی سهربراو و به چه قو ټاژن کراوی چوار نووسهر و دژبه ی کوښاری نیسلامی له تاران دوزرایه وه. ثم قتلۀ زنجیره یی یانه ئیرانی هه ژاند. سهر وکه کانی کوښاری نیسلامی له تووره که ی "نیستکباری جیهانی" دا به شوین بکوژه کاندۀ ده گهران و خه لکی جهز به دیتووی ئیرانیش وهک جاری جاران راست قامکیان بو ریبه و داموده زگای حکومتی نیسلامی راده داشت. نه فره تی جه ماوه ی له م ټاکاره دزیوانه و سووربونی گشتی له وهی که دهستی مه لکان له گوړی دایه، کاری گه یانده جیگایه ک، چیتر ته فره دان و ته پ و توز بهر پیا کړنی ده زگا ته بلیغاتی یه کانی حکومت که لکی نه مینی و به ناچاری و به بهر لیوه وه رایان گه یاند " به لی به داخه وه! کاری که م ناوۀ زه کانی خو مان بووه! به لام ده بی فیل و ته قله بازیه کانی سه هیونیزم و نیستکباریشمان له بیر نه چی ". پاشان ورده ورده ته قله ی کوشتن، دهرمانداو و نه نجن نه نجن کړنی زیاتر له ۸۰ نووسهر و رونا کبیری دیکه ش دهرکوت که به فتوای سهر کړده کانی رژیم نیسلامی و به دهستی "سهر بازه گومناوه کانیان"! خو یان گوته نی له بهر خاتری خودا، به ریوه چوه. نه مانه ش بیجگه له و ههزاران هه زار ئینسانی تازاده و شور شگیره بوون که به تاوانی دوژمنایه تی ده گل خودا ئیعدام یان بی سهر و شوین کراون.

سهرجه می روداوه جهرگیر و نه هامه تیبه کانی تا نیستا، که رژیم نیسلامی به سهر گوښه لگای تالانکراو و گوښه لانی مهینه ت دیتووی ئیراندا هی ناویه تی، ههروه ها له قاودان و ته قینه وهی کاره ساتی ټابروو چوانه ی رفاندن و خنکاندن چمنډ نووسهر و هه لسوری سیاسی و فری دانیان له قهراغ شاره کان، درگای باس و وتوو یژیک ی بهرینی له ناو بیرورای گشتی له ئیران و دهره وه و له سهر تیروړ و ره شه کوږی له نیسلام دا کړده وته وه، که داخوا زه بروزه نگ و تیروړ و ورگ هه لدیرینی نه یاره کان داهینراوی

تیروړ و ره شه کوږی، ناوۀ لدووانه ی گوښه لگای نیسلامی

«باسیك له سهر یه كه مین تیروړ و كوشتاره كان، له كوښه لگای نیسلامی»

نووسینی : باقر موئمنی

وهرگیرانی : ناسر ته مین نژاد

سهرده‌می ده‌سه‌لاتداريټی خومه‌يني و حکومتی ټيسلامی ټيرانه يان ټم رچه‌يه پيشتر شکاوه و ټه‌مان ريړه‌ويکي به ټه‌مه‌گهن ؟

«باقري مومنی» يش که روناکبير و نووسه‌ريکي به‌توانا و ناسراوی ټيرانه ټم بابته‌ی تاوتوی کردووه و بيروراکانی خوی ټم وتاره و چهندين نوسراوه‌ی دیکه‌دا دربريوه. نووسه‌ر پي وایه ټه‌مجوره کوشت و کوشتار و ره‌شه‌کوژيانه ته‌نیا تاييه‌ت به خومه‌يني و حکومتی ټيسلامی له ټيراندا نيه و بناوانيکي قولتري هه‌يه. «مومنی» رووی ده‌می ده‌کاته ټه‌وکه‌سانه‌ی که گهره‌کیانه پاشموبر ټه‌و هه‌مو درنده‌يپانه بده‌نوه که به دريژايي ده‌سلاتداريتی ټيسلامی، ليړه‌و ټه‌وی، قوماون و ده‌لی: تکايه به ناحق و به ده‌هو قسه له ټيسلامی ديموکراتيک و ټيسلام به ريوايه‌تيکي دیکه مه‌کهن. ده‌لی: تکايه ټيسلامی دوو فاقی ده‌رخواردی خه‌لک مه‌دن وله‌وه زياتر سهر له هه‌ژاران مه‌شموينن، ټيسلامی راسته‌قينه ټه‌ويه که خومه‌يني کردی و کوماری ټيسلامی ده‌يکات و له ره‌سه‌نايه‌تی هيچ که‌می نه‌هيناه، ټه‌گهر غه‌يري ټه‌وه بي که کراوه، ټه‌وه ټيتر فري به ټيسلامه‌وه نيه و شتيکي‌تره. نووسه‌ر ټه‌و باوه‌ده‌ايه که ټه‌زمونی هه‌موو حکومته ټايني يه‌کانی دنيا، به کون و نوی‌يه‌وه، له مه‌سيحی‌يه‌وه هه‌تا ټيسلامی و يه‌هودی و هی‌دیکه به هه‌موو چه‌شنه‌کانيه‌وه سه‌لمانديپانه که ته‌نیا ده‌توانن چهنده‌ره‌کی و ليکدابران به‌ره‌م بينن، ههر ده‌توانن دنياه‌کی پر له خوين و قين و دوژمنکاری داريژين و تووی نه‌فرت و کونه‌پرستی و سوکايه‌تی به ټينسان بجينن، ټه‌مانه کاريان ټه‌وه بووه که کومه‌لگا به‌ره‌و قه‌برستاني ميژوو هه‌لگه‌رينيټه‌وه و ټه‌وه زياتريش چی يان لی ټه‌وه‌شاوه‌ته‌وه. ټه‌مه نه‌ک ټيدعايه‌کی بي بناغه، به‌لکو ټه‌زمونی به‌کرده‌وه و هه‌تا ټيستاکه‌ی ټه‌مجوره ده‌سه‌لاتداريه بووه له سهرجه‌می کومه‌لگای ټينسانيدا .

خاوه‌ن بيرورايانی ټيسلامی و ده‌سه‌لاتدارانی حکومتی ټيسلامی که خويان به "توينه‌رانی خوا له سهر زه‌وی" ده‌ناسينن، ټيدعا ده‌کهن که گوايه له کومه‌لگای مه‌ده‌نيی ټيسلامی دا که ټه‌وان

به‌ريړه‌ی ده‌بن گورگ و مهر پيکرا ټاوده‌خونه‌وه! که‌شی ټازادی و ههرکه‌س به دينی خوی بال به سهر ولاتدا ده‌کيشی و "به‌رزاييه‌کان ده‌روخين هه‌تا که‌نده‌لانی نه‌بوونی و هه‌ژاری بي پر بکه‌نه‌وه"! ده‌لين گویا خهرمانه‌ی به‌زه‌بی و ره‌حه‌مت و ميهره‌بانی و براه‌تی و يه‌کسانی و "ههرکه‌س به دينی خوی" ټاوه‌لډوانه‌ی ټم کومه‌لگايه ده‌بی و ټيتر چ جيگايه‌ک بو سهربرين و کوشتار و داپلو‌سندن و چاوده‌ريهراندن و ره‌شه‌کوژی ناميني. ده‌لين درگای دزی و تالان و خراپه‌کاری ده‌به‌ستن و خاشه‌ی فساد و به‌رتيل و ریاکاری ده‌برن. نووسه‌ر به‌ريهرچی ټم گه‌فانه ده‌داته‌وه و به هينانه‌وه‌ی چهندين نمونه‌ی ميژويی نيشانی ده‌دات که ټم ټيدعايه‌نه ههر له بناوانه‌وه هه‌تا ټيستا درويه‌کی گه‌وره و ههر هه‌مووی پووچهل و بي ناواخنن. له گهل ټه‌وه‌شدا ټاکار و کرگاری ۲۴ساله‌ی "حکومتی بي خه‌وشی محه‌مه‌دی" له ټيران، ده‌سه‌لاتی ۱۴ساله‌ی ټه‌ماره‌تی ټيسلامی موجهيد و تاله‌بان له ټه‌فغانستان و هه‌روه‌ها هه‌لس و که‌وتی ته‌ور به ده‌سته‌کانی جه‌زائير و ميسر و ټه‌نساره "خومالييه‌که‌ی" کوردستان و ... باشت له ههر کات ده‌ری ده‌خن که ټه‌و ټيدعايانه چهنده بي بناخن و ناراستن و جگه له فره‌ويژی و درويژي‌يه‌کی مه‌لايانه بو ته‌فهره دانی خه‌لکی ټاسايی و بي به‌شانی کومه‌ل و ټه‌وانه‌ی ده‌ستی ماندويان هه‌ميشه له سهر زگی برسيپانه، زياتر نيه.

ټيستا ټه‌ستيره‌ی ټم قه‌واره‌يه و فکري ټه‌مجوره حوکم بازيبه له ټه‌نجامی به‌روبو ټاکار و کرگاره‌کانيان، که جگه له دواکه‌وتويی، چه‌وساندنه‌وه، هه‌ژاری و فسادی کومه‌لايه‌تی به هه‌مو چه‌شنه‌کانيه‌وه هيچ شتيکي‌ترنه‌به . به‌ره‌و ډاکشان ده‌چی. له پهل و پوکوتوون و نيشتنه‌وه‌ی ټه‌و گهرده‌لوله ويرانکاره و ټه‌و ټه‌زمونه تاله بو کومه‌لگای ټيران بيست و چهنده سالی خاياند. به‌لام هيشتا ته‌متومانی ټه‌و گيژده‌لوکيه به ته‌واوی نه‌ره‌ويه‌ته‌وه و له هه‌نديک شوين، ټه‌ویش به‌تاييه‌ت له ده‌ری ټيران، فه‌زايه‌کی خوله‌ميشی ټاسمانی ډاگرتووه. بوچی جيگای داخ و که‌سهر نه‌بی، له حالیکدا له کومه‌لگا‌کانی بناوانی ټم بيروکه‌يه — وه‌ک ټيران — ده‌ريايه‌کی نفرت و بيژاری له دژی ټاکار و بوونی

حکومه‌تی مه‌زه‌به‌یی هه‌ل‌خراوه، که‌چی تازه به تازه له کوردستانی عیراق و لهو نیم‌چه ده‌سه‌لاته ناچه‌سپاوه‌دا شه‌تلی ئهو داوه‌له، ده‌سنیژ ده‌کریت و چه‌قو و ته‌وری له هه‌سان دراویان داونه‌ته ده‌ست بو سهربرینی ناشتی، ئازادی و فره‌چه‌شنی کومه‌لایه‌تی و له تاریکخانه‌ی بیرری ره‌شیاندا خه‌ونی حکومه‌تی له چه‌شنی ئیران، مو‌ج‌اهید و بن‌لادن بو کومه‌لگای کوردستان ده‌بینن، هه‌تا ئهو ولاته ویران‌کراوه ده هینده‌ی دیکه به‌ره‌و تاریکی و دواکه‌وتویی تاو بدری. نه‌گه‌رچی ئهم تازه کوورانه به که‌وچکه ئاویک که‌وتونه‌ته مه‌له و گورمی به‌رزه‌فرانه هه‌ل‌ده‌دن، به‌لام به دنیاییه‌وه له قه‌لغانی به‌رپه‌رچدانه‌وه‌ی کومه‌لانی وشیری کوردستان تی‌ناپه‌رن.

ئهو‌ی لی‌رده‌دا ده‌یخویننه‌وه ده‌قی وتاره‌که‌ی "باقری مومنی"یه به ناوی «یه‌که‌مین تیرۆر و کوشتاره سیاسیه‌کان - تاکه که‌سی و به کومه‌ل - له کومه‌لگای مه‌ده‌نی ئیسلامی». ئهم وتاره له ژانویه‌ی سالی ۲۰۰۱دا به فارسی بلاو بوته‌وه. له کوتاییشدا ده‌سخه‌تی فتواکه‌ی خومه‌ینی سه‌باره‌ت به کوشتنی به کومه‌لی گیراوه سیاسیه‌کان و هه‌روه‌ها چه‌ند وینه‌یه‌کی ئهم خوینریژیانیه‌م لی زیاد کردووه. له گه‌ل ئه‌وه‌شدا ده‌قاوده‌ق چه‌ند برگه‌یه‌کم له قسه و راو بو‌چوونی خومه‌ینی و ژماره‌یه‌ک کاربه‌ده‌ستی په‌له به‌رزی کوماری ئیسلامی له ئاست مه‌سه‌له قه‌زاییه‌کان و خه‌لکانی موخالفی خو‌یان، کردوته کوردی. بی شک ده‌توانی پشته‌ی باسه‌که‌ی "باقر مومنی" قایمتر بکات. هیوادارم سه‌رنجی خویننه‌ری هیژا راکیشی

تیرۆر و رهشه‌کوژی؛

ئاوه‌لدووانه‌ی کومه‌لگای ئیسلامی

ماوه‌یه‌که و به تاییه‌ت دوا‌ی ئاشکرا بوونی پیلانی تیرۆر و کوشتنی به‌ره‌هه‌ل‌ستکار و موخالفه‌کانی کوماری ئیسلامی، که ئه‌مرو له کومه‌لگای ئیراندا به قه‌تله زنجیره‌یه‌کان ناوی ده‌رکردووه، باس و مشت و مریکی گه‌رم له ناو به‌ره‌یه‌کی به‌رینی خاوه‌ن بیرورایانی ئیسلامی‌دا هه‌ل‌خراوه. له‌م مه‌یدانه‌دا دوو به‌ره‌ی "ئیسلاح‌خوازه‌کان" له لایه‌که‌وه و "ئیسلامی ره‌سه‌ن"، یان خو‌یان گوته‌نی "ئیسلامی بی‌خه‌وشی محمه‌ده‌ی" له لایه‌کی تره‌وه له هه‌مبه‌ر یه‌ک قسان ده‌که‌ن. ته‌وه‌ره‌ی باسه‌کانیش زیاتر له ده‌وری ئهم په‌رسپاره‌دا ده‌گه‌ری که ئایا کومه‌لگای ئیسلامی ده‌بی له ئاست غه‌یره موسلمانه‌کان زه‌هر و زه‌نگ و توند و تیژی بنوینی، یان دان به‌خودا‌گرتن و د‌ل‌کراوه‌یی و "می‌ه‌ره‌بانی ئیسلامی" ره‌چاو بکات.

جیی خویه‌تی به‌ر له‌وه‌ی به‌چینه ناو باسه‌که‌مان ئه‌وه بلیین که ئه‌مرو تای ته‌رازوی بیروکه‌ی د‌ل‌کراوه‌یی و دان به‌خودا‌گرتن له بارود‌و‌خی فیکری و سیاسیه‌ی ئیستای ئیراندا به‌جوری‌ک قورس بووه که لایه‌نگرانی "ئیسلامی ره‌سه‌ن" سه‌ره‌رای هه‌موو بویری‌یه‌ک که بو ده‌برینی بیرورا ئیسلامی‌یه‌کانیان ده‌ینوینن، هیشتا ناتوانن و ناویرن ره‌پ و راست سه‌باره‌ت به‌و قه‌تله سیاسیه‌ به ئاشکراو و نه‌پینایه‌ی که له سه‌رده‌می کوماری ئیسلامیدا قه‌وماون، بدوین. هه‌روه‌ها ئه‌نجام‌ده‌ره‌کانیش نه‌ک هه‌ر به ئاشکرا

دیفاع له خویان ناکهن، به‌لکو هه‌ولیش دده‌ن هه‌تا بکری دهور و نه‌خشی خویان بن‌لیچ بدن و بشارنه‌وه. ئەمانه‌ش له حالیکدایه که ئەمجوره کوشت و برانه به پیی به‌لگه و سه‌راوه حاشاه‌لنه‌گره‌کان و تهنانه‌ت گه‌لیک حوکم و بریاری قورعانی، یه‌کیکن له سونه‌ته‌کانی کومەلگای "مدینه‌النبی"، یان وه‌ک نوینه‌ره ئەمرویه‌یه‌کانیان ده‌یلین "کومەلگای مه‌ده‌نی ئیسلامی". جا بویه تیرور و رهشه‌کوژی و زه‌ه‌روزه‌نگ بو سه‌پاندنی ده‌سه‌لاتی ئیسلامی، داهینانیکی ئەمرویی و ه‌یی خومه‌ینی وه‌ی دیکه‌ نیه. رچه و بنه‌مای ئەم هه‌لسوکه‌وته ده‌گه‌ریته‌وه بو خۆدی پیغه‌مبه‌ری ئیسلام و ئەو سه‌رده‌مانه‌ی که ده‌سه‌لاتی ته‌واوی هه‌بوو. ئەو ده‌می موسلمانان راسته‌قینه‌کان، به‌بی سلک‌دنه‌وه له به‌رنه‌نجامی ئەو کاره‌ی که ده‌یکهن - بو وه‌سته‌توگرته‌نی ئینسان کوژی و زه‌بر نواندن پالە په‌ستیویان ده‌کرد و پاشه‌ویریان له یه‌کتر ده‌دایه‌وه. به‌م ئاکارانه ده‌خوازرا ده‌سه‌لاتی ئاسمانی له سه‌ر عه‌رز بچه‌سپین و دلی خودای پی رازی بکه‌ن.

پیویسته ئەوه‌ش بلیین که فتوا و فه‌رمانه‌کانی پیغه‌مبه‌ر بو کوشته‌نی نه‌یاره‌کان له‌ئه‌ساسدا به‌ پشت ئەستوریی راویزی ئاسمانی و ده‌ستوره‌کانی قورعان ئەنجام ده‌دران. ئایه‌تی ۲۹ له سوره‌ی "الف‌ت‌ح - مکی" یه‌کیکه‌ له‌و ده‌ستورانه. ئەم ئایه‌ته له‌ روزه‌کانی کوتایی سالی ۷ و سه‌ره‌تای سالی ۸ی کوچی‌دا هاتوته‌ خوار، روزه‌انی که محمه‌د ئەوپه‌ری ده‌سه‌لاتی به‌ سه‌ر مه‌که‌ک و مه‌دینه‌دا ده‌شکا. له‌م ئایه‌ته‌دا هاتوه‌:

«محمه‌د، پیغه‌مبه‌ری خودا و ئەو که‌سانه‌ی له‌ گه‌ل ئەون له‌ ئاست کافران به‌ زه‌بر و زه‌نگن و له‌ به‌رامبه‌ر خۆمانه‌کانیش دل نه‌رم‌ن»

«(مُحَمَّدَ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رَحِمَاءٌ بَيْنَهُمْ)»

هه‌روه‌ها ئایه‌تی ۵ له سوره‌ی "التوبه - مدنی" نمونه‌یه‌کی دیکه‌یه که تی‌دا خودای ئیسلام راسته و خو و به‌بی ه‌یچ دردن‌گی یه‌ک ئەمه‌ر ده‌کات:

«کافره‌کانتان له‌هه‌رشوینیک دیت لی‌یان مه‌وه‌ستن، ده‌ وریان بگرن، بیانگرن، بیانکوژ

ن، له‌ گشت شوینیک بو‌سه‌یان بو‌ بنینه‌وه. ئەگه‌ر توبه‌یان کرد، نو‌یزیان خویند و زه‌کاتیان دا به‌ریان بدن، چونکا خودا دلفراوان و به‌ به‌زه‌یی‌یه»

(فَاقْتُلُوا الْمُشْرِكِينَ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَخُذُوهُمْ وَأَحْصُرُوهُمْ وَأَقْعُدُوا لَهُمْ كُلَّ مَرْصَدٍ فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ)

ئیمه‌ش له‌ سه‌رده‌می خۆماندا نمونه‌یه‌کی ئەم حوکمه ئیلاهی‌یه‌مان دیتوه که خومه‌ینی ده‌ری کرد^۱. ئەویش کوشت و بری گیراوه سیاسی و به‌ره‌ل‌ستکاره‌کانی کوماری ئیسلامی‌یه.

خومه‌ینی له‌م حوکمه‌ی‌دا وه‌ک ربه‌ه‌ری حوکمه‌تی ئیسلامی ئیران، داوا ده‌کات، هه‌موو گیراوه سیاسی یه‌کان که به‌ بو‌چونی ئەو دژی ئیسلامن - ده‌بی بکوژرین. هه‌لبه‌ت ئەمیش ریگای ه‌یشتوته‌وه و ده‌لی: 'جگه‌ له‌و که‌سانه‌یان که به‌لینی ده‌ده‌ن و وه‌فاداری ده‌رحقه‌ به‌ ئیسلام ده‌رده‌برن'

^۱ جیگای وه‌بهره‌ینه‌وه‌یه که خومه‌ینی ۹ سال به‌ر له‌ فتوای وه‌ری خسته‌نی کوشتاری به‌ کومه‌لی گیراوه سیاسی یه‌کان، له‌ ۲۸ی گه‌لاویژی سالی ۱۳۵۸دا، فتوای جیهاد له‌ دژی خه‌لکی کورد و ه‌یرشی سه‌راسه‌ری بو سه‌ر کوردستانی جارد. به‌دوای ئەم فتوایه، ره‌وه پاسداری "تیمامی زه‌مان" داوه‌رینه سه‌ر "ولاتی کفر و زه‌ناقه"، ئاوساریان پچراند و که‌وته سوتاندن، تالان و برۆ و کوشتار و جینایه‌تی بی ئەژمار. به‌مجوره یه‌که‌م لاپه‌ره‌کانی کارنامه‌ی ره‌ش و خویناوی کوماری ئیسلامی له‌ کوردستاندا تو‌مارکرا.

نموده‌می، سهرتای هاوینی ۱۳۶۷ بهرپرسه قه‌زایی‌یه‌کانی کوماری ئیسلامی له پرسیار نامه‌یه‌دا که بو خومینی بهری ده‌کهن خوازیاری نه‌وه‌ن که ریبه‌ری ئیسلام وه‌زعی گیراوه سیاسی یه‌کان، چ نه‌وکسانه‌یان که حوکم دراوین نه‌وانه‌ی که هیشتا مه‌حکمه نه‌کراون، به باریک‌دا بخت. نه‌ویش له ولامدا بویان ده‌نووسیتوه:

له هه‌موو نه‌و بابته‌انه‌دا که نووسیتوانه هه‌ر که‌سیک له‌و گیراوانه، جا له هه‌ر قوناغیک‌دابی، نه‌گه‌ر له سه‌ر ریگای خو‌ی (نیفاق) سوور بی، ده‌بی بکوژی،
هه‌ر وه‌ها داویان لی‌ده‌کات: **"گورج و به په‌له دوژمنه‌کانی ئیسلام ته‌فرو تونا بکه‌ن".**

لی‌ره‌شدا ده‌بینین که هه‌م نه‌وپه‌ری توند و تیژی به‌کارهاتوه، هه‌م درگای به‌زه‌ییش بو نه‌و که‌سانه‌ی پاشگه‌ز بوونه‌ته‌وه له‌سه‌ر پشته.

"السیره النبویه" یه‌کیکه له هه‌ره کونترین کتیبه‌کانی له‌مه‌ر میژووی ئیسلام و ژیا‌نی محمه‌د. نووسه‌ری نه‌م کتیبه که‌سیکه به ناوی "ابومحمدعبدالملكبن‌هشام" که له ساله‌کانی نیوان ۲۱۳ تا ۲۱۸ کوچی دوا‌یی کردوه. میژووی نه‌م کتیبه گه‌لیک کونتره و له راستی‌دا ده‌یان سال پیشتتر "ابوعبدالله بن‌محمد بن‌اسحاق" ناویک (۸۵. ۱۵۳ ک. م) که بو خو‌ی یه‌کیک بووه له ماموستایانی به ناو و ده‌نگی هه‌دیس و میژووی ئیسلام، نه‌م کتیبه‌ی بو "مه‌نسور" خه‌لیفه‌ی عه‌بباسی نووسیوه. دواتر هه‌ر نه‌م "ابومحمد عبدالملك بن‌هشام" ه به هه‌ندیك هه‌لوژاردن و داته‌کندن دای‌رشتوته‌وه. هه‌ر چه‌ند بریک له خاوه‌ن‌رایانی ئیسلامی جار و باره به که‌یف و سه‌لیقه‌ی خو‌یان هه‌ندیك به‌لام و نه‌گه‌ر ده‌خه‌نه پال نه‌م کتیبه، به‌لام سه‌ره‌رای نه‌وه‌ش له به‌ر کونیه‌که‌ی و له به‌ر نه‌وه‌ی زور له سه‌رده‌می ژیا‌نی پیغه‌مه‌ری ئیسلام نزیک بووه، له لایه‌ن هه‌موو لی‌کوله‌رانی ئیسلامی. به هه‌موو گروه‌کانیه‌وه. وه‌ک سه‌رچاوه‌یه‌کی بروایی‌کراو ناسراوه. له‌م کتیبه و چه‌نده‌ا کتیبی دیکه‌ی میژووی ئیسلام‌دا باس له سه‌ر

^۲ بیره‌وه‌ری یه‌کانی "آیت الله‌حسینعلی منتظری" به‌رگی ۱ ژماره‌ی لاپه‌ره‌ی پیه‌ نیه. له لایه‌ن یه‌کتبی بلا‌وکمه‌وه‌کانی ئورویا له دسامبری ۲۰۰۰.

هه‌ندیك بو‌چوون و رووداوی له‌مه‌ر کوشتنی نه‌یار و به‌ره‌ه‌لستکاره‌کانی پیغه‌مه‌بر و ئیسلام، جا به تاشکرا یان نه‌ینی و به پیلان و فرت و فیل، کراوه که فتوا و نه‌مری خودی محمه‌دی له‌سه‌ر بووه. لی‌ره‌دا هه‌یچ‌کام له‌و لی‌کوله‌رانه نه‌ک هه‌ر به‌چووکترین دردو‌نگی له راست بوونی نه‌و روداوانه نیشان ناده‌ن، به‌ل‌کو وه‌ک دژکرده‌وه‌یه‌کی به‌جی و له‌باریش چاوی لی‌ده‌کهن و به‌رگریشی لی‌ده‌کهن.

"ابن هشام" له شوینیکی کتیبه‌که‌ی‌دا^۳ هه‌شت که‌س ناو ده‌بات که "ره‌سوولی خوا ده‌ستوری کوشتنی ده‌کردن"، له‌وانه سی‌یان ژن بوون. جا وه‌ره‌ن گه‌مه‌ی سه‌رده‌م و ری‌که‌وتی روژگار ببینن که زو‌ربه‌ی نه‌م هه‌شت که‌سه (وه‌ک کوژراوه‌کانی نه‌مرو) که‌سانی نووسه‌ر و شاعیر و دوو که‌س له ژنه‌کانیش گورانی‌ییژ بوون. تاوانی نه‌م که‌سانه نه‌وه بوو که جه‌ساره‌تیا‌ن کردوه، به شیعر و به نووسراوه له به‌رامبه‌ر هه‌ندیك کاروباری پیغه‌مه‌ری ئیسلام‌دا هه‌لو‌یستیا‌ن گرتوه یا خود ره‌خه‌یا‌ن له توند و تیژی نواندنی موسلمان‌ه‌کان ده‌رحق به غه‌یره موسلمان‌ه‌کان. چ فره په‌رسته‌کان یان تا‌ک په‌رسته‌کانی وه‌ک یه‌هودی و مه‌سیحی. گرتوه.

"میژووی ته‌به‌ری" ش یه‌کیکه له هه‌ره کونترین و بروا پی‌کراوترین سه‌رچاوه‌کانی میژووی ئیسلام و ژیا‌نی محمه‌د. له شوینیکی نه‌م کتیبه‌دا و له زمانی "ابن اسحاق" وه‌هاتوه، که پیغه‌مه‌بر له سالی ۸ ی کوچی‌دا و پاش گرتنی مه‌که‌که، به سه‌رکرده نیزامیه‌کانی خو‌ی ده‌لی:

"هه‌تا که‌سیک نه‌یه‌ته شه‌ری ئیوه شه‌ری له گه‌لدا مه‌که‌ن، جکه له‌م چه‌ند که‌سه ـ ناوی چه‌ند که‌س ده‌بات ـ که نه‌گه‌ر خو‌یان له ژیر په‌رده‌کانی که‌عه‌شدا شار‌دیه‌ته‌وه ده‌بی خو‌ینیا‌ن بریزن".^۴

^۳ بروننه لاپه‌ره‌کانی ۲۷۳.۲۷۱ ی به‌رگی دوه‌مه‌ی کتیبی ژیا‌نی هه‌زه‌تی محمه‌د (س). وه‌رگیردراوی حجت الاسلام سیده‌اشم رسولی له کتیبی "سیره ابن‌هشام" به‌رگی ۱ و ۲ (تاران، کتیبخانه‌ی اسلامیه، چاپی دوهم، به‌هاری سالی ۱۳۶۴)

^۴ بروننه لاپه‌ره‌کانی ۱۸۹.۱۱۸۷ کتیبی "تاریخ طبری" یان "تاریخ الرسل والملوک" به‌رگی ۳ نووسینی "محمد جریر طبری"، وه‌رگیرانی "ابوالقاسم پاینده" له بلا‌وکراوه‌کانی "اساطیر"، تاران

هر لم کتیب‌دا و له شوییکي دیکه‌دا به وردی ئاور له ژماره و ناوی کهسانی کوژراو دراوته‌وه و له زمانی یه‌کیک له هره برواییکراوترین میژوونوس و همدیس گیره‌وه‌کانی ئیسلام "ابو عبدالله محمد بن عمرو واقدی . ۲۰۷.۱۳۰ ی ک م" ده‌گیریت‌وه:

"پیغمبره سلای لی بی وتبوی ده‌بی شهش پیاو و چوار ژن بکوژین."

ناوی پیاوه‌کان هه‌رته‌وانه‌ن که "ابن اسحاق" یش له کتیب‌ه‌که‌ی خو‌ی‌دا ئاماژه‌ی پیکردوون، به‌لام لی‌ره‌دا ناوی ژنی‌ک له ناو لیست‌ه‌ی کهسانی **"واجب القتل"** زیات‌ره.

بهر لم رووداوه‌ش گه‌لیک کهسانی‌تر هر به ده‌ستوری پیغمبره کوژراون و سه‌ریان تیداچوه. محمه‌د عاده‌تی وابوو، ته‌گهر رقی له کهسیک هه‌ل‌گرت‌با له ناو کوژیکی موسلمان‌ه‌کاندا ناوی ده‌هینا و بو نمونه ده‌ی گوت: **"ته‌ری ته‌وه کهسیک نیه ته‌و ناپاکه بس‌ریت‌ه‌وه؟"** یاخود ده‌یوت:

"کی بی بتوانی حه‌قی من له‌و که‌ماره بستینی؟ (من لی به‌ذا الخبیث؟)"

ته‌وجار ژماره‌یه‌ک له گوین‌گران ئاماده‌یی خویان پیشان‌ده‌دا و محمه‌دیش چه‌ند کهسیکیانی هه‌ل‌ده‌بژارد و له ناو ته‌وانیش‌دا کهسیکی ده‌کرده بریکار و ده‌یناردن بو کوشتنی "کابرای" ده‌ست‌نیشان‌کراو. ته‌مجار راشی ده‌سپارد بو راپه‌راندنی ته‌و "کاره خیره" ته‌گهر پیویست بوو هه‌موو فی‌ل و فره‌جیک به‌کار به‌ن، ته‌فانه‌ت ده‌یان‌توانی و ئیزنیان هه‌بوو چاو له ره‌سم و داب و نه‌ریتی ناوخویش بیوشن، به‌س سه‌رکه‌وتوو بگه‌رینه. پاشان تا گه‌ران‌ه‌ویان چاو‌ه‌روان ده‌مایه‌وه. دواتریش جه‌ماعه‌ت پاش به ته‌نجام گه‌یاندنی ته‌رکی پی‌سپیر‌دراو ده‌م و ده‌ست ده‌گه‌ران‌ه‌وه و راپورتی خویان پیش‌که‌ش ده‌کرد، ته‌میش دو‌عای به‌خیری بو ده‌کردن یان خه‌لاتی ده‌دانی. با نمونه‌یه‌ک بگه‌رینه‌وه:

له رووداوه‌کانی سالی دووی کوچی‌دا هر به‌و جو‌ره‌ی که له کتیب‌ه‌کان‌دا هاتوو محمه‌د کهسیک به‌ ناوی "عبدالله بن انیس" بو کوشتنی یه‌کیک له نه‌یاره‌کانی به‌ ناوی "یسیر بن زرام" ده‌نیریت‌ه مه‌که‌که. ناو‌براو نه‌خافل زه‌فر له کابرا ده‌هینی و ده‌یکوژی، به‌لام سه‌ری خوشی به‌ زه‌بری گوچانی

کابرای کوژراو بریندار ده‌بی. کاتی‌ک ده‌گه‌ریت‌ه‌وه بو مه‌دینه و راپورت‌ه‌که‌ی پیش‌که‌ش ده‌کات، محمه‌د تفی خو‌ی ده‌کاته هه‌توانیک و له سه‌ری کابرای ده‌سو‌ی هه‌تا چاک ببیت‌ه‌وه. هر ته‌م کهسه جاریکی دیکه‌ش ته‌رکی کوشتنی "خالد بن سفیان هذلی" پی‌ده‌سپیر‌دری. کاتی‌ک به سه‌ر و دلخو‌شی‌یه‌وه ده‌گه‌ریت‌ه‌وه و سه‌رکه‌وتنه‌که‌ی راده‌گه‌یه‌نی، "ره‌سولی خوا" گوچانیکی خه‌لات ده‌کات و پی‌ی ده‌لی:

"ته‌م گوچانه له روژی قیامه‌ت‌دا نیشانه‌ی پیوه‌ندی نیوان من و تو‌یه، بزانه که‌مترین که‌سه‌کان له‌و روژه‌دا ته‌وانه‌ن که پالیان به‌ گوچانه‌وه داوه."

کوشتنی پیره پیاویکی ته‌مه‌ن ۱۲۰ سالی یه‌هودی به‌ ناوی "ابو عفک" نمونه‌یه‌کی دیکه‌یه له‌و کوشتنانه. ته‌م پیاوه کاتی‌ک ده‌نگ‌وباسی تیرور‌کردنی به‌ نه‌ینی و فیلا‌وی‌یانه‌ی کهسیک به‌ ناوی "حارث بن صامت" ده‌بیس‌ی، زور دل‌گران ده‌بی و به‌ هونینه‌وه‌ی شیعی‌ک ته‌م هه‌لسو‌که‌وته بی‌زراوه سه‌رکو‌نه ده‌کات. ره‌سولی خواش هر به‌م تاوانه کهسیک هر له خی‌لی کابرا ده‌کاته به‌رکار و رای‌ده‌سپیری به‌ دزه، فی‌لیک ببینیته‌وه بو کوشتنی ته‌و دژه خواجه!!.

ژنی‌ک به‌ ناوی "عصماء" کچی "مروان" یه‌کیکی دیکه‌یه له‌و کهسانه‌ی که هر به‌مجوره و به‌ هه‌مان تاوان ده‌کوژی. وه‌ک ده‌گوتری "عصماء" ژنیکی شاعیر و زمان زان بوو "ته‌م ژنه له‌ دوا‌ی شه‌ری به‌در" و پاش ته‌وه‌ی ده‌بیسیت‌ه‌وه که ژماره‌یه‌ک له یه‌هودیه‌کان و هه‌روه‌ها "ابو عفک" به‌ ده‌ستوری محمه‌د کوژراون، زور دل‌گران ده‌بی‌ت و "ابن هشام" گوته‌نی:

"ده‌بیته‌ مو‌نافق و به‌ شی‌عر ده‌ست‌ده‌کات به‌ ره‌خنه‌وتوانج و پلار‌گرتن له موسلمان‌ه‌کان و دیانه‌تی پیروزی ئیسلام"

محمه‌د موسلمانیک به‌ ناوی "عه‌میر کوری عوده‌ی" بو کوشتنی هه‌ل‌ده‌نی. عه‌میر شه‌ویک خو‌ی ده‌گه‌یه‌نیه‌ت‌ه مالی ته‌و ژنه و ده‌یکوژی. به‌یانی روژی دواتر ده‌چیته‌وه لای محمه‌د و سه‌رکه‌وتنه‌که‌ی

١ ب‌روانه لاپه‌ره‌کانی ۳۹۵. ۳۹۶ ی وه‌گیر‌دراوی کتیبی "سیره ابن هشام" به‌ فارسی

٢ ب‌روانه لاپه‌ره‌ی ۱۳۵ له (کتیبی تاریخ تحلیلی اسلام) نووسینی دوکتور مه‌حمودی ته‌باته‌بایی ته‌رده‌کانی، تاران سالی

خو‌ی پی‌را ده‌گه‌یه‌نی. ره‌سولی خواش پی‌ی ده‌لی:

“ئه‌ی عه‌ میر، باره‌قه‌لا، ئه‌تو‌ خودا و ناردراوی خودات یارمه‌تی‌دا.”^۷

خنکاندن به پەت

سەربرین به گولله

یه‌کی‌کی دیکه‌ له‌و که‌سانه‌ی که‌ هه‌روا سه‌ری تیداچوو، پیاویک‌ بوو به‌ ناوی “ره‌فاعه‌ی کوری قه‌یس” له‌ تایفه‌ی “ابن جشم” که‌ تایفه‌یه‌کی دیکه‌ی به‌ ناوی “قیس” له‌ دژی محمه‌د هان‌ده‌دا. هه‌ر به‌م بونه‌وه که‌سیک‌ به‌ ناوی “عبدالله بن ابی حدر” له‌ لایه‌ن ره‌سولی خوداوه‌ ده‌بیته‌ به‌رکار بو‌ کوشتنی “ره‌فاعه‌” و پی‌ی‌را ده‌سپێردری که‌ گوشا‌وگوش سه‌ری ببری و له‌ گه‌ل خو‌ی بیهینیته‌وه. ئه‌م “عبدالله” یه‌ ده‌چیت و هه‌ر به‌و جو‌ره‌ی پی‌ی‌سپێردرا‌بوو ئه‌رکه‌که‌ی را‌ده‌په‌رینی و سه‌ره‌رای ئه‌وه‌ش ژماره‌یه‌ک و شتر و سه‌ری ئه‌و خه‌له‌ش به‌ تالان‌ ده‌بات. ره‌سولی خوداش به‌ پا‌داشته‌ی ئه‌و خزمه‌ته‌ گه‌وره‌یه‌ ۱۳ و شتری تالانی پی‌‌ده‌به‌خشی، هه‌تا وه‌ک جیا‌زیی بیدا به‌ ژنی‌ک که‌ به‌ته‌ما بوو بیهینی. (کتی‌بی “السیره‌ النبویه‌” ی ابن هشام‌ ل‌ئه‌په‌ره‌کانی ۴۰۴ و ۴۰۶)

“حویرث بن نقیذ” شاعری‌کی به‌ناو و ده‌نگی سه‌رده‌می خو‌ی بوو که‌ ئه‌ویش هه‌روا سه‌ری تیداچوو. محمه‌د‌شانازی کوشتنی ئه‌م کابرایه‌ی به‌ عه‌لی، کوره‌ مامی خو‌ی سپارد. له‌ کتی‌به‌که‌ی

“ته‌به‌ری” دا هاتوه‌ “ئه‌م کابرایه‌ محمه‌دی ئازار ده‌دا”^۸ و خرابتر له‌وه‌ش “جاریکیان له‌

^۷ برواننه‌ ل‌ئه‌په‌ره‌کانی ۴۱۱ و ۴۱۲ کتی‌بی “سیره‌ ابن هشام” به‌رگی ۳

ری‌گای به‌ره‌و مه‌دینه‌دا نه‌قیزه‌ی له‌ وشتره‌کانی کچانی پی‌غه‌مبه‌ر ژه‌ندبوو، وشتره‌کان هه‌لیان‌تیزاند بوو، سواره‌کان (که‌ کچانی پی‌غه‌مبه‌ر بوون) که‌وتبونه‌ خوار و ئازاریان پی‌گه‌یشتبوو.”^۹ ئه‌م شاعیره‌ بو‌یه‌ هه‌ر وه‌ک ها‌وچاره‌نووسه‌کانی دواتر به‌ ده‌ستی عه‌لی و به‌ گه‌نده‌ فی‌ل له‌ بو‌سه‌ ده‌که‌وی و ده‌کوژی.

شه‌ری به‌در ته‌واو ببوو، سپای ئیسلام وه‌ک سه‌رکه‌وتووی شه‌ر، دیله‌ قوره‌یشی‌یه‌کانی به‌ره‌و مه‌دینه‌ را‌ده‌گواست. محمه‌د دوو که‌س له‌و دیلانه‌ به‌ ناوه‌کانی “عقبه‌ بن ابی معیل” و “نظیر بن حارث” ده‌داته‌ ده‌ستی عه‌لی و پی‌ی ده‌لی له‌ ناو ری‌گادا سه‌ریان پا‌ن کاته‌وه، عه‌لیش هه‌ر به‌وجو‌ره‌ی پی‌ی ئه‌سپێردرا‌بوو ئه‌رکی خو‌ی را‌ده‌په‌رینی.^{۱۰}

له‌ ناو جه‌ماعه‌تی کو‌چه‌ره‌کاندا (ئه‌وانه‌ی که‌ له‌ مه‌که‌که‌وه‌ چوو‌بو‌ونه‌ مه‌دینه‌) پیاوی‌کی شه‌رلات و تووترک‌سه‌ر هه‌بوو به‌ ناوی “عمرو بن امیه‌ ضمیری”. ته‌به‌ری له‌ تاریخه‌که‌ی خو‌ی دا سه‌باره‌ت به‌م کابرایه‌ ده‌لی:

“له‌ سه‌رده‌می جاهلییه‌ت‌دا مرو‌ کوژی‌کی شه‌ره‌نگیز بووه‌”^{۱۱}

محمه‌د ئه‌م “عمرویه‌” ده‌خاته‌ به‌رکار بو‌ کوشتنی “ابوسفیان” ی سه‌روکی تایفه‌ی قوره‌یش و به‌ره‌و مه‌که‌که‌ به‌ریی ده‌کات. ئه‌م کابرایه‌ به‌ر له‌وه‌ی کاره‌که‌ی ده‌ست‌پیکات ریه‌سه‌که‌ی لی ده‌بیته‌وه‌ به‌ خوری و پی‌لان‌که‌ی پوو‌چهل ده‌بیته‌وه‌ و بو‌ی ده‌رده‌چی، که‌چی له‌ گه‌ران‌ه‌وه‌دا به‌ فی‌ل و ته‌له‌که‌ که‌سیکی سه‌ربه‌ده‌روه‌ و ناسراوی مه‌که‌که‌ به‌ ناوی “عثمان بن مالک” ده‌کوژی و ده‌چیته‌ گیان‌شوانی‌کی یه‌ک چاو، که‌ وتبو‌ی قه‌ت نابیته‌ موسلمان و مل بو‌ ئیسلام رانا‌کیشی. “عمرو” له‌ گه‌رمه‌ی خه‌ودا هه‌لی ده‌کاتی و بو‌ خو‌ی ئا‌وا‌ی ده‌گیر‌یته‌وه‌؛

“که‌مانه‌ که‌م به‌جو‌ریک له‌ چاوه‌ ساغه‌که‌ی رو‌کرد که‌ له‌ پشته‌ سه‌ریه‌وه‌ هاته‌ ده‌ر”

^۸ برواننه‌ ل‌ئه‌په‌ره‌ی ۱۱۸۸ ی کتی‌بی “تاریخ طبری” به‌رگی ۳
^۹ برواننه‌ ل‌ئه‌په‌ره‌ی ۲۷۳ ی کتی‌بی “سیره‌ ابن هشام” به‌رگی ۲
^{۱۰} برواننه‌ ل‌ئه‌په‌ره‌ی ۴۲ ی کتی‌بی “سیره‌ ابن هشام” به‌رگی ۲
^{۱۱} برواننه‌ ل‌ئه‌په‌ره‌ی ۱۰۴۸ ی کتی‌بی “تاریخ طبری” به‌رگی ۳

پاشان تووشی دوو کهسی دیکه‌ی خه‌لکی مه‌ککه ده‌بی و ده‌یه‌وی بیانگری. ثمان بهرگری ده‌کهن،
 نه‌میش یه‌کیان ده‌کوژی و نه‌وی دیکه‌یان به‌دیلی ده‌باتموه مه‌دینه. "ته‌به‌ری" همر له‌زمانی نه‌م
 "عمرو" وه‌ده‌نوسی:

"کاتیک چوومه خزمه‌ت محمه‌د، سلاوی خوی لی بی، سه‌یری کردم و دای له
 قاقای پیکه‌نین، به‌جوړیک که ههموو ددانه‌کانی ده‌رکه‌وتن... ته‌وکات باره‌قه‌لای
 پی و تم و دو‌عای به‌خیری بو کردم."^{۱۲}

نه‌م جوړه کوشتنانه له‌ده‌ورانی ده‌سالی ده‌سه‌ل‌تداریه‌تی محمه‌د به‌سهر مه‌دینه‌دا گه‌لیک زور
 بوون، نه‌مه‌ش شیواز و سونه‌تی باوی "مدینه‌النبی" بوو له‌به‌رامبه‌ر نه‌یاره‌کان و نه‌و که‌سانه‌ی
 پلاریان له‌هه‌لسوکه‌وتی محمه‌د و ری‌وه‌ه‌کانی ده‌گرت. رهنکه خراب نه‌بی بو‌ده‌رخستنی چلونایه‌تی
 نه‌و شیواز و ټاکاره، بریک وردتر ټاور له‌دوو نمونه‌ی دیکه‌ی ده‌دینه‌وه:

نمونه‌ی یه‌که‌م تیرورکردنی که‌سیکه به‌ناوی "کعب ابن اشرف" له‌سالی سی‌هه‌می کوچی، که
 ته‌به‌ری ته‌نانه‌ت به‌وردی مانگه‌که‌شی (ربیع الاول) تومار کردووه. به‌پی‌نوسراوه‌ی "ابن هشام"
 نه‌م کابرایه یه‌کیک بوو له‌پی‌اوه ناسراوه‌کانی تایفه‌ی "ابن نظیر" (له‌تایفه یه‌هودی یه‌کانی
 مه‌دینه). "کعب" له‌نه‌نجامه‌کانی شهری به‌در (۱۷ه‌م‌ه‌زانی سالی ۲ی کوچی) که کوژرانی
 ژماره‌یه‌کی زور له‌ناسراوه‌کانی قوره‌یشی لی‌که‌وته‌وه، دل‌گران ده‌بی و به‌چند شیعی‌ک هه‌ستی خوی
 ده‌رحق به‌کوژراوه‌کان ده‌رده‌بری و پلار له‌م توند و تیژی نواندنه‌ی موسلمان‌ه‌کان ده‌گری. له‌هه‌ندی‌ک
 له‌شیعه‌کانیشی‌دا لاتاو و قسه‌ی به‌تیکول‌ناراسته‌ی ژنه‌کانیان ده‌کات. "ابن هشام" ده‌نوسی:

"نه‌م مه‌سه‌له‌یه قورسای‌یه‌کی زوری خسته سهر دلی پیغه‌مبه‌ر سلاوی خوی لی
 بی. ههر به‌م بو‌نه‌وه فه‌رمووی: نه‌ری نه‌وه که‌سیک نه‌له‌شهر پی‌فروشتنی کعب
 رزگارم کات؟"^{۱۳}

^{۱۲} برواننه‌لایره‌ی ۱۰۵۰ی کتیبی "تاریخ طبری" به‌رگی ۳

^{۱۳} برواننه‌لایره‌ی ۷۹ی کتیبی "سیره ابن هشام" به‌رگی ۲

له‌م نیوه‌دا که‌سیک به‌ناوی "محمد بن سلمه" ناماده‌یی خوی ده‌رده‌بری. نه‌م "سه‌لمه" یه‌پاشان بو‌ی
 ده‌رده‌که‌وی که‌راپه‌راندنی نه‌م کاره هه‌روا سوک و ناسان نیه و تووشی دروونگی ده‌بی. دواتر محمه‌د
 سهرپشکی ده‌کات له‌ره‌چاوکردنی هه‌موو شیوه‌یه‌ک، به‌س کاره‌که مه‌یسره‌ییت. "محمد ابن سلمه"
 عمرزی کرد: "قوربان بو به‌نه‌نجام که‌یاندنی نه‌م کاره ناچارین قسه‌ی به‌پی‌چه‌وانه‌ی
 بیر و باوه‌ری خومان بکه‌ین."

"ره‌سوولی خوا"ش فه‌رمووی:

"ترسوو نه‌بی. ههرچی‌تان پی‌خوشه‌ییلین. بو‌نیوه قه‌ی ناکا"^{۱۴}

"محمد بن سلمه" دوی نه‌م رینوینی‌یه‌ویرای چوار به‌رده‌ستی خوی له‌تایفه‌ی "نوس"
 وه‌ری ده‌که‌وی. پی‌شتر یه‌کیک له‌م چوار که‌سه به‌ناوی "ابونائله" که‌شیربرای کعب بوو ده‌چیته‌لای "کعب"
 "ی برای و به‌جوړه شیعر و دم و دوویک که‌نه‌و پی‌خوش ییت، ټیشاره به‌کوچکردنی محمه‌د و
 ریر‌وه‌ه‌کانی به‌ره‌و "یه‌سره‌ب" ده‌کات و ده‌لی:

"نه‌م پی‌اوه ههر قوربه‌سه‌ری و نه‌گبه‌تی به‌دیاری بو‌هیناوبین و لی‌مان بو‌ته
 قوزه‌لقوررت و ده‌ردی سهر ده‌ردان. ههر به‌بونه‌ی نه‌ویشه‌وه‌یه که‌عه‌ره‌به‌کان
 دوژمنایه‌تی‌مان ده‌کهن. ټیستا وامن لی‌هاتووه بزویووی خومان وخواوخیزانمان بو‌ی
 هه‌ل‌ناسوری"^{۱۵}

نه‌مجار باسی کلولی و هه‌ژاری و بار و دوخی ناله‌باری ژیان و گوزهران و به‌ری‌چوونی خاو وخیزانی
 خوی و چوار براده‌ره‌کی ده‌کات. "ابونائله" دوی نه‌م پی‌شه‌کی‌یه‌داوای یارمه‌تی و قهرز له‌"کعب"
 ده‌کات و ده‌لی ده‌ستمان بگره، ټیغه ههر چوارمان به‌ته‌ماین شمشیره‌کانی خومان له‌لای تو به‌بارمه‌ته
 دابنین، هه‌تا نه‌و روژهی قهرزه‌کانمان دابین ده‌که‌ینه‌وه. "کعب" یش داواکه‌ی قبول ده‌کات. "ابو هشام"

^{۱۴} برواننه‌لایره‌ی ۸۰ی کتیبی "سیره ابن هشام" به‌رگی ۲

^{۱۵} برواننه‌لایره‌ی ۸۱ی کتیبی "سیره ابن هشام" به‌رگی ۲

دهنوسى: "ابونائله" ته نیا بو هیډی کردنه وهی "کعب" باسی شمشیره کان و به بارمته دانانیان دههینته گور، ههتا ئه کهر به چه کهوه چوونه لای، ته می ترس و گومان له دلی دا بره وینن.^{۱۶۰}

پاشان "ابونائله" دهگیریتته لای برادره کانی و ئهم باس و خواسهی خوی له گهل "کعب" دهگیریتتهوه، دواتریش پیکرا چاویان به محمهده دهکهوی.

"حه زه رته محمهده ههتا گورستانی به قیغ رهوانه یان دهکات. ئهمجار دهستی دوعا ههلهدهبری و دهلی خودایه یارمه تییان پی بفرموو"^{۱۶۱}

"کعب ابن اشرف" متمانهیهکی سهیری به برا شیریه کهی خوی واته "ابونائله" ههبوو، به جوریک که گوی به قسهی تازه ژنه کهی نادات که پیی دهلی: "کوره بهم بی وهخته درگیان لی مه کهروه". کعب له ولامدا دهلی:

"براکهم هینده منی خوش دهوی که ئه کهر له خهودا بمبینی دلی نایهت باگام بینی." به لأم همر ئهم برا موسلمانیهی به ناوی قسه کردن و دان و ستان بهروه شوینییک له دهری مه دینه راکیشی دهکات. "ابونائله" له ناو ریگادا دووجار دهست به پرچه کانی کعب دا دههینی و دهلی: سهیرکهن بوئی چهند خوشه، جاری سهیهم به توندی رای دهکیشی و روو له ههواله کانی دهکات و دهلی:

"بیکورن ئهم دژه خایه".

ئهوانیش به زهبری شمشیر دهکونه گیانی. "ابونائله" له پیناو بهره کهتی ئهوکاره خیره دا، دواين زهبری گورچکبر دادهنی بو خوی. "ابو هشام" له زمانی "ابونائله" وه دهگیریتتهوه:

"کوت وپر وه بیرم هاته وه که له کالانی شمشیره کهم دا مووبریکی تیژ و ته نکه لهی تیدایه. دهم ودهست دهرم هینا و له زکیم روکرد و ههتا خواره وه دامدری. "کعب" ههر بهم زهبرانیه گیانی دهرجو.^{۱۶۲}

^{۱۶۱} برواننه لاپهري ۸۱ ی کتیبی "سیره ابن هشام" به رگی ۲

^{۱۶۲} برواننه لاپهري ۸۱ ی کتیبی "سیره ابن هشام" به رگی ۲

کاتی "ابونائله" و هاوکاره کانی درهنگانییک گهیشتنه وه مه دینه، "محمهده چاوه ری خه بهری خوش بوو.^{۱۶۰} خه بهره خوشه کهشی پیگهیشته. یان وه که دهگوتری:

"پاش ئه وهی که ععب یان کوشته و سهریان بری، خیرا گه رانه وه و سه ره براوه که یان خسته بهر دهم محمهده.^{۲۰۰}

لهم رووداوه دا یه که له بکوژان به ههله دهکهویته بهر زهبری شمشیری یه کییک له هاوکاره کانی و بریندار دهبی. "ره سولی خوا سلاوی لی بی، ئاوی موباره کی ده می له برینه کهی ههله ده سوی. ههر ئهمهش بووه ههتوانی برینه کهی و ئیتر گه رانه وه مالی خویان.^{۲۱}

سه برانی دهیان ئینسان له ئاوی «خیلی حه مه» به دهستی «ئهنساری ئیسلام»

پاش کعب یه هودی یه کی دیکهش به ناوی "ابو رافع سلام ابن ابی الحقیق" له دوست وهاوپهیمانه کانی هوژی "ئوس" له روژی ۱۱ ی "ذیحجه" ی سالی چواری کوچی به دهستوری محمهده دهکوژی. تاوانه کهی ئه وه بوو که قسه و بیر و بوچوونه کانی "کعب" ی به کهیف بوو. محمهده بو پاراستنی باره ته قای نیوان دوو هوژی "ئوس" و "خه زه رج"، ئهمجاره یان تاقمیک له هوژی "خه زه رج" بو تیروری "ابو رافع" ههله ده بیژی و رهوانه ی قه لای خه بیهر (شوینی ژبانی "ابو رافع") یان دهکات. (هوژی "خه زه رج" پیشتتر دوژمنایه یی یان له گهل هوژی "اوس" هه بوو، به لأم له دهورانی نویی ئیسلامه تی دا و

^{۱۶۰} برواننه لاپهري ۸۳ ی وه رگیردراوی کتیبی "سیره ابن هشام" به رگی ۲

^{۱۶۱} برواننه لاپهري ۲۱۷ ی کتیبی ۲۳ سال نووسینی عملی دهستی

^{۲۰۰} برواننه لاپهري ۱۴۲ ی کتیبی "تاریخ تحلیل اسلام"

^{۲۱} برواننه لاپهري ۸۳ ی کتیبی "سیره ابن هشام" به رگی ۲

بو زیاتر خو نزیك خستنه‌وه له پیغه‌مبەر مل به مله‌یان له گهل یه‌کتر ده‌کرد) تا قمی بکوژ له پینچ کەسی تیكسمراوی چالاک پیکهاتبوو، هه‌وساری به‌ریوه‌ بردنه‌کەشی درابوه‌ ده‌ست کەسیک به‌ ناوی "عبدالله بن عتيك". ئەم پینچ کەسه‌ شه‌وه‌کی به‌ ناوی کریاری کهل وپهل ده‌چنه‌ مالی "ابو رافع سلام ابن ابی الحقیق"، که ئەو دەم له‌ ناو جیگادا ده‌بی، دەم و دست ئامبازی ده‌بن و هەر کامیان زه‌بریکی لی راده‌کیشی. **عبدالله** بو خو‌ی دوایین زه‌بر ده‌وه‌شینی و به‌م زه‌بره‌ش یه‌کبه‌ری کرد^{۲۳} بکوژان پاش کوشتنی "سه‌لام" هه‌لدین، به‌لام هیشتا به‌ ته‌واوی دلیا نین که کابرا گیانی ده‌رچووی، هەر بویه‌ یه‌کیان بو دهنگ و باس ده‌گهریته‌وه‌ قه‌لای خه‌یبه‌ر. ئەو کەسه‌ له‌ زمانی ژنه‌کە "سه‌لام" وه‌ ده‌بیسێ که میرده‌کە کوژراوه‌. ئەوجار ده‌گهریته‌وه‌ و ئیتر دلیایان ده‌کات و ده‌لی:

به‌خوا قه‌ت ه‌یچ وشه‌یه‌کم، به‌قه‌ده‌ر ئەو وشه‌یه‌ی که بیستم پی خوشتر نه‌بووه^{۲۴}

ئیتیر له‌وه‌ زیاتر ماتل نابن و دەم و ده‌ست خویان ده‌گه‌یه‌ننه‌وه‌ لای محمه‌د و خه‌به‌ری کوشتنی سه‌لامی پی راده‌گه‌یه‌نن. ئەویش له‌ خوشیان هاوار ده‌کات: "الله اکبر"^{۲۵}

"ته‌به‌ری" ئەم رووداوه‌ی له‌ زمانی زور کەسانی دیکه‌شه‌وه‌ گیراوه‌ته‌وه‌ و له‌ ناو میژووه‌کە دا به‌ ورده‌کاری‌یه‌کی زورتره‌وه‌ تو‌ماری کردووه‌. ناویراو هەر له‌م باسه‌دا و ئەمجار له‌ زمانی "عبدالله بن عتيك" وه‌ نووسیویه‌تی:

له‌ گه‌رانه‌وه‌دا له‌ پی پیلکانه‌کانی مالی رافع که‌وتمه‌ خوار و قاچم ئازاری پیگه‌یشت. پیغه‌مبەر سلاوی خوی لی بی پی و تم: لاقت دريژ که، ئەمنیش دريژم کرد، ده‌ستی به‌ لاقم دا هینا، کوتوپر ئازاری برا، وه‌ک بلێ قه‌ت ئیشی به‌خو‌یه‌وه‌ نه‌دیتی^{۲۵}

^{۲۲} برواننه‌ لاپه‌ره‌ ی ۱۸۷ی کتیبی "سیره‌ ابن هشام" به‌ رگی ۲

^{۲۳} برواننه‌ لاپه‌ره‌ ی ۱۸۷ی کتیبی "سیره‌ ابن هشام" به‌ رگی ۲

^{۲۴} برواننه‌ کتیبی ۲۳ سال نووسینی عملی ده‌شتی

^{۲۵} برواننه‌ لاپه‌ره‌ ی ۱۸۷ی کتیبی "سیره‌ ابن هشام" به‌ رگی ۲

هه‌لبه‌ت ته‌نک کردن و له‌ نیو‌بردنی نه‌یاره‌کانی محمه‌د له‌ "مدینه‌النبی" هەر به‌ تیروری به‌دزه‌ و کوشتنی به‌ فیل و ته‌له‌که‌ نه‌ده‌وستا. جاری واش هه‌بوو پیغه‌مبەر به‌ تاشکرا حوکمی نه‌ه‌یشتن و بی سهروشوین کردنی نه‌یاره‌کانی ده‌دا و حوکمه‌کەش به‌ به‌رچاوی هه‌موانه‌وه‌ به‌ریوه‌ ده‌چوو. بو نمونه‌ ده‌توانین له‌ کوشتنی دوو کەس به‌ ناوه‌کانی "نظير بن حارث" و "عقبه بن ابی محیط" ناو به‌رین. ئەم دوو کەسه‌ له‌ دیله‌کانی قوره‌یش بوون که له‌ شه‌ری "به‌در" دا که‌وتبونه‌ ده‌ست سپای ئیسلام. محمه‌د دوا‌ی کوتایی هاتنی شه‌ر و له‌ کاتی گه‌رانه‌وه‌یدا به‌ره‌و مه‌دینه‌ به‌ رق و غه‌زه‌ییکی یه‌کجار زوره‌وه‌ داوا ده‌کات ملی ئەو دوو گیراوه‌ به‌ه‌رین.

ئەم "نظير بن حارث"ه‌ که ملی په‌ریندرا، زوری له‌ ئەفسانه‌ کونه‌کانی ئیرانی و یونانی ده‌زانی. گوناچه‌کەشی ئەوه‌ بوو، جاروباره‌ له‌ کوره‌کانی محمه‌ددا که‌ قورعانی بو خه‌لک ده‌خوینده‌وه‌ و بانگه‌وازی ئیسلامه‌تی بو ده‌کردن، ئەویش له‌و حیکایه‌ت و ئەفسانه‌ کونانه‌ی بو خه‌لک ده‌گیرایه‌وه‌ و ئەمجار رووی په‌رسیاری له‌ به‌شداربووان ده‌کرد و ده‌یوت:

"باشه، توخوا حکایه‌تی کاممان خوشتر بوو؟"^{۲۶}

ده‌لین ئەم "نظير بن حارث"ه‌ له‌ لاین موسلمانیه‌که‌وه‌ به‌ ناوی "مقداد" به‌ دیل ده‌گیردری، ئەویش ته‌ماعی "قدیه" واته‌ خو‌ینبایی ده‌یگری و به‌ پیغه‌مبەر ده‌لی: "خو ئەوه‌ من گرتومه‌ و دیلی خو‌مه‌" واته‌ حەقی منه‌ و به‌شه‌ تالانی خو‌مه‌. پیغه‌مبەر به‌مجوره‌ ولّامی ده‌داته‌وه‌:

چما له‌ بیرت چوته‌وه‌ ئەم هه‌ژگه‌لی ناره‌سه‌نه‌ سه‌باره‌ت به‌ قورعان وتوویه‌تی:
"ئیمه‌ قورعانمان بیست، ئەگه‌ر بمانه‌وی ده‌توانین وه‌ک ئەوی بلیننه‌وه‌، چونکا ئەمانه‌ جگه‌ له‌ ئەفسانه‌ کونه‌کان ه‌یچی‌تر نین!

"قَدْ سَمِعْنَا لَوْ نَشَاءُ لَقُلْنَا مِثْلَ هَذَا إِنْ هَذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ. ئایه‌ی ۳۱ له‌ سوره‌ی (الانفال. مدنی)"^{۲۷}

^{۲۶} لاپه‌ره‌ ی ۴۹۶، کتیبی "ایسر التفاسیر"، به‌شی یه‌کەم، نووسینی "الدکتور اسعد محمود حومد"، دمشق، له‌ فه‌رانسی یه‌وه‌ کراوه‌ ته‌ عه‌ره‌بی.

^{۲۷} برواننه‌ لاپه‌ره‌ ی ۲۱۵ی کتیبی ۲۳ سال نووسینی عملی ده‌شتی

"مقداد" پاش هم سهرکونه و هم ولامه رهقه، خیرا دهچیتوه ناو قاپوره‌کهی خوئی و مل بو فهرمانی محمه‌د که پشت تهستور به قورعان بوو، راده‌کیشی. ده‌گوتري جگه لهو نایه‌ته‌ی سهره‌وه نایه‌تی ۹۳ ی سوره‌ی "الانعام . مکی" یش همر سهاره‌ت بهم "نظير بن حارث" هاتوته خوار و ناوه‌روکه‌کەشی به‌مجوره‌یه؛ کی بی سته‌مکارترله‌وه‌کسه بی که وتی؛ ته‌منیش ده‌توانم نایه‌تی وا دابنیم، که خودا ره‌وانه‌ی کرده‌؟ که‌سیکی وا که: "سهاره‌ت به خوا قسه‌ی به‌ناحه‌قی کردبی و ملی له نایه‌ته‌کانی قورئان بادابی، بی گومان تووشی به تووشی سزایه‌کی دارزینره‌وه ده‌بی."

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ قَالَ ... سَأُنْزِلُ مِثْلَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَلَوْ تَرَى إِذِ الظَّالِمُونَ ... تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنْتُمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ...

دوو کروی نیسلای و خوار دنه وه ی خونای به کتر

سهاره‌ت به "عقبه"ش نووسراوه و ده‌گیرنه‌وه؛ کاتیکی محمه‌د حوکمی کوشتنی ده‌رکرد، له ترسان

هاواری لی هستا: ته‌ری نه‌ی باشه مناله‌کانم چی؟

. فهرمووی: "النار" ۲۸

له گهل هموو شو توند وتیژیانه‌دا، جارو باره‌ش ری‌ده‌کەوت که‌سیک که فتوای کوشتنیشی درابوو، له مردن قوتار ببی. شه‌ویش دواي شه‌وی که ده‌بووه موسلمان و داوای لی‌بور دنی له محمه‌د ده‌کرد، یاخود که‌سیکی ده‌ست رویشتوو پشتی ده‌گرت. شه‌وجار به پی‌خوش‌بوون یان به نابه‌دل داواکەیی وهرده‌گیردرا و لیی خوش ده‌بوون. بو نمونه شاعیری که‌ه‌بوو به ناوی "کعب بن زه‌هیر"، هم کابرایه برایه‌کی هه‌بوو به ناوی "بحیر بن زه‌هیر" که ببوه موسلمان و له نامه‌یه‌کا بو "کعب" ده‌نوسی» کاکي خوم پی‌غه‌مبه‌ری نیسلام ده‌ستوری کوشتنی هموو شو شاعیرانه‌ی ده‌ر کرده که به شاعر گالته، یان سهرکونه‌یان کردبی ... همر کام له‌وانه ته‌گەر پیوه نه‌بووبی به لایه‌کدا بوی ده‌رچوه. جا براله بو پاراستنی گیانی خوت، به لایه‌کدا تی ته‌قینه، دنا توبه‌ بکه و ببه‌ره موسلمان». "کعب" پاش گه‌یشینی هم نامه‌یه ترسی لی‌ده‌نیشی و قه‌سیده‌یه‌که له مه‌دح و ستایشی محمه‌د هه‌ل‌ده‌به‌ستی و بو براکەیی ده‌نیری، شه‌ویش نیشانی پی‌غه‌مبه‌ری ده‌دا و له ولامدا نامه‌یه‌کی دیکەیی بو ره‌وانه ده‌کات و تی‌دا هه‌ندیک تی‌بینی و وابووه و اچووه‌ی محمه‌دیشی بو ده‌نوسی. "کعب" به گه‌یشتنی هم نامه‌یه پتر ده‌ترسی و ریگا چاره‌یه‌که نابینیتوه، جگه له‌وه‌ی بو‌خوئی بچیته لای ره‌سوولی خوا سلاوی لی بی و داوای لی‌بور دنی له کرده‌وه‌کانی پی‌شووی بکات و بیته موسلمان. ههر بهم مه‌به‌سته‌ش به‌سته‌یه‌کی په‌سه‌ند‌ئامیز به سهرمه‌مه‌ددا هه‌ل‌ده‌دا و به یارمه‌تی دوستیکی موسلمانانی له مه‌دینه، ده‌نی‌ریته لای محمه‌د. شه‌ویش ته‌مانی‌ده‌دا و ده‌ست له کوشتنه‌کەیی هه‌ل‌ده‌گری ۲۹.

^{۲۸} برواننه لاپه‌ری ۴۲ ی کتیبی "سیره ابن هشام" به رگی ۲
^{۲۹} برواننه لاپه‌ره‌کانی ۳۱۹ و ۳۲۰ ی کتیبی "سیره ابن هشام" به رگی ۳

نمونه‌یه‌کی دیکه‌ش قوتار بوونی "وه‌حشی" یه له فتوای کوشتن. ئەم کابرایه بکوژی هه‌مزه مامی پیغه‌مبەر بوو. له شەری "أَحَدٌ" دا هه‌مزه ده‌کوژی و پاشان به تکای "هند" ژنی "ابوسفیان" سنگی هه‌لده‌دری و جهرگی ده‌رده‌کیشیت‌ده‌در. دواى بڵاوبوونه‌وى خه‌به‌رى ئەم کوشتنه، پیغه‌مبەر سلاوی لی‌بی زور هه‌لده‌چی و ده‌لی؛ سویندبی ئە‌که‌رخودا به سەر ئە‌وان‌دا سەرم بخت، که‌لاکی سبی که‌سیان لی له‌ت و په‌ت بکه‌م. به‌لام خودا بو شکاندن سویندی محه‌مەد و پیشگرتن له‌و تووره‌یه، ئایه‌تی ۱۲۶ سووره‌ی "النحل" ده‌نیریت‌ه‌ خوار. خودا لهم ئایه‌ته‌دا داوا له‌ موسلمان‌ه‌کان ده‌کات دان به‌ خویان دا بگرن: ئە‌که‌ر سزای که‌سێک ده‌ده‌ن هه‌ر به‌و جو‌ره‌ بی که له‌ گه‌ل ئیوه‌دا کردویانه، به‌لام خوئه‌که‌ر سه‌برتان هه‌بی و دان به‌ خواتندا بگرن، ئە‌وا بو ئیوه‌ی خاوه‌ن سه‌بر چا‌ره^{۳۰} (وَإِنْ عَاقَبْتُمْ فَعَاقِبُوا بِمِثْلِ مَا عُوْقِبْتُمْ بِهِ وَلَئِنْ صَبَرْتُمْ لَهُوَ خَيْرٌ لِلصَّابِرِينَ) دواتر کاتی "وه‌حشی" بو خوی هاته‌ خزمه‌ت پیغه‌مبەر و بوو به‌ موسلمان، ئیدی ئیسلام وه‌ری گرت.^{۳۱}

"عبدالله بن سعد بن ابی سرح" شیربرای عوسمان و یه‌کی‌که له‌ بنووسانی وه‌حی، که فتوای کوشتنی درابوو به‌لام له‌ سەر داوای که‌سانی ده‌ست رویشتوو له‌ مه‌رگ ده‌رباز ده‌بی. ئەم کابرایه له‌ کاتی نووسینه‌وه‌ی ئایه‌ته‌کاندا جار و باره پیشنیار ده‌کات هه‌ندی‌ک له‌ وشه‌کان بگوردرین، محه‌مه‌دیش له‌ چه‌ند جی‌گایه‌ک دا به‌ قسه‌ی ده‌کات. هه‌ر به‌م هویه له‌ وه‌حی بوونی قورعان ده‌که‌ویت‌ه‌ شک و ئیتر در‌دو‌نگ ده‌بی له‌وه‌ی که قورعان قسه‌ی خودا بی‌ت وله‌ ئاسمان‌را هات‌بیته‌ خوار. ئە‌م‌جار ری‌گای لادان له‌ ئیسلام ده‌گریته‌ به‌ر. به‌ دواى ئەم لادانه‌ فتوای کوشتنی ده‌رده‌چی. "عبدالله" له‌ تاوان په‌نا ده‌باته به‌ر عوسمان، ئە‌ویش په‌نای ده‌دات و داوا له‌ محه‌مه‌د ده‌کات لی‌ی خو‌ش بی‌ت. محه‌مه‌د

^{۳۰} لاپه‌ره‌ی ۷۷۳، کتیبی ایسر التفاسیر، به‌شی یه‌که‌م، نووسینی (الدکتور اسعد محمود حومد)، دمشق، له‌ فرانسوی‌یه وه

کراوه ته‌ عه‌ره‌بی .

^{۳۱} بروانه لاپه‌ره‌ی ۱۱۰ی کتیبی "۲۳ سال" نووسینی "عه‌لی ده‌شتی"

پاش ماوه‌یه‌ک بیر لی‌کردنه‌وه و رارایی سه‌ره‌نجام به‌ بی‌ وازییه‌کی زوره‌وه ده‌ست له‌ کوشتنه‌ که‌ی هه‌لده‌گری. هه‌ر له‌ هه‌مان حالیشدا زور به‌ توندی سه‌رکونه‌ی که‌سانی حازری ده‌کات که بوچی ئە‌وه‌ده‌می که ئەم "عبدالله" یه‌ در‌دو‌نگی ده‌نواند، "که‌ سێک له‌ ئیوه‌ ملی نه‌په‌راند"^{۳۲} ده‌بی ئە‌وه‌ش بزاند‌ری که توند و تیژی نواندن و به‌ فی‌ل و ته‌له‌که به‌ره‌ورو‌بوونه‌وه له‌ گه‌ل مو‌نا‌فق و یه‌هودی و کافره‌کان، ته‌نیا به‌ کوشتنی تاکه‌که‌سی و به‌ نه‌ینی نه‌ده‌ه‌ستا. به‌ل‌کوو کوشتاری به‌ کوم‌ه‌لیش له‌ سه‌رده‌می ده‌سه‌لاتداری محه‌مه‌دا روویان داوه، که هه‌ندی‌کیشیان له‌ میژووی ئیسلام دا زور زه‌ق کراوه‌ته‌وه. کوشتنی به‌ کوم‌ه‌لی دیله‌کان و به‌ تاییه‌ت ری‌به‌رانی قوره‌یش که له‌ شەری به‌در گیرابوون، نمونه‌یه‌که له‌و کوشت و به‌ر ئاشکرایانه. له‌ یه‌کی‌ک له‌ کتیبه هه‌ره به‌ ناوبانگه‌کانی ته‌فسیردا سه‌باره‌ت به‌م رووداوه ئە‌وها نووسراوه:

"له‌ شەری (به‌در) دا ژماره‌یه‌ک له‌ سه‌ر‌کرده بو‌تپه‌رسته‌کانی قوره‌یش، له‌وانه "ابوطالب"ی مامی پیغه‌مب‌ه‌یش به‌ دی‌ل ده‌گیردرین. محه‌مه‌د سلاوی لی‌ بی، سه‌باره‌ت به‌ چاره‌ نووسیان له‌ گه‌ل ئە‌سه‌ابه‌کان راویژ ده‌کات. "عو‌مه‌ری کوری خه‌تاب" رای وابوو بکوژرین. "عبدالله رواحه‌" پی‌ی باش بوو له‌و ده‌شته ناو‌ری‌کی گه‌وره بک‌ریته‌وه و دیله‌کانی تی‌هاو‌یژرین، به‌لام "ابوبکر" وای به‌ چاک ده‌زانی خو‌ین‌بایی یان لی‌ وه‌ر‌ب‌گیر‌دری و عه‌فوو بک‌رین. به‌ محه‌مه‌دی وت: ئە‌مانه‌ خزم و که‌س و کاری خو‌مانن و له‌ خ‌ی‌لی خو‌مانن. پیغه‌مب‌ه‌ر پاش ماوه‌یه‌ک رامان و بی‌ده‌نگی پیشنیاری "ابوبکر" قبول ده‌کات. به‌لام خودا هه‌ر گورج له‌م کاته‌دا ئایه‌تی‌ک ده‌نیریت‌ه‌ خوار و تی‌ی دا سه‌رکونه‌ی موسلمان‌ه‌کان ده‌کات، که بوچی له‌ به‌ر خاتری مالی دنیا، که شتی‌کی بی‌ بایه‌خه، به‌رژه‌وه‌ندی ئیسلام له‌ به‌رچاو ناگرن. به‌رژه‌وه‌ندی نی‌های‌ی ئیسلام له‌وه‌دایه که کافران و ری‌به‌ره‌کانیان ته‌ف‌رو‌ت‌و‌ونا بک‌رین. چونکا ئەم تی‌دا چوونه هو‌کانی قرچو‌کی و یه‌که‌به‌ر بوونی قه‌واره‌ی کفر ده‌خولقی‌نی. خودای گه‌وره له‌م ئایه‌یه‌دا

^{۳۲} بروانه لاپه‌ره‌کانی ۲۷۱ و ۲۷۲ی کتیبی "سیره ابن هشام" هه‌روه‌ها لاپه‌ره‌ی ۱۱۸۷ی کتیبی "تاریخ طبری"

دهلی: (مَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَكُونَ لَهُ أَسْرَى حَتَّى يُثْخِنَ فِي الْأَرْضِ تُرِيدُونَ عَرَضَ الدُّنْيَا وَاللَّهُ يُرِيدُ الْآخِرَةَ) «شیاوی هیچ پیغمبه‌ریک نیه که دیل رابگری، مه‌گهر ئهو ده‌می که خوین دنیای داکرتبی. ئیوه مال و دارایی دنیاتان ده‌وی، خوداش مال و پیتاکی ئهو دنیای بو ئیوه که ره‌که» (ئایه‌ی ۶۷ سووره‌ی ئه‌نفال) ۳۳

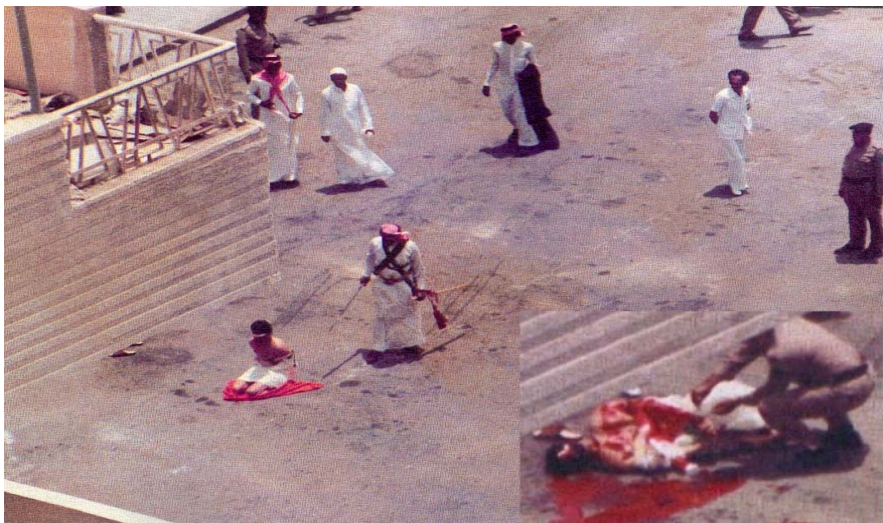
سه‌یر کهن له‌و جی‌گایانه‌شدا که محمه‌د له‌ کوشتنی به‌ کوم‌ه‌لی دیله‌کان رارایه و هه‌ر به‌ خوینبایی (جا له‌ به‌ر مه‌سه‌له‌حت یان له‌ به‌ر دلی ئه‌بویه‌کری خه‌زوری بووبی) رازی ده‌بیت، که‌چی خودا به‌ توندی ده‌جولیت‌ه‌وه و تاوانی دنیا په‌رستی لی‌ ده‌نی و پی‌ملیشی ده‌کات به‌ کوشتنیان.

کوشتنی به‌ کوم‌ه‌لی حموسه‌د کهس له‌ تایفه‌ی یه‌هودی "بنی قریظه" ش نمونه‌یه‌کی دیکه‌یه له‌ کوشت و بری نه‌یاره‌کان به‌ ده‌ستی ئیسلام. ئهم رووداوه له‌ سالی ۵ی کوچیدا قه‌وما. به‌ پیی هه‌ندیک ریوایه‌ت عه‌لی کوری ئه‌بوتالب تییدا نازایه‌تییه‌کی به‌رچاو له‌ خو‌ی ده‌رده‌خا. رووداوه‌که به‌مجوره‌یه:

ئهم خیل‌ه (بنی قریظه) له‌ گه‌ل محمه‌ددا په‌یمانی دو‌ستایه‌تیان ده‌بی و سو‌ز ده‌دن له‌ کاتی ته‌نگانه‌دا پشتی یه‌کتر بگرن. "بنی قریظه" یه‌کان له‌ کاتی شه‌رو تیکه‌ه‌لچوونی موسلمان‌ه‌کان و تایفه‌یه‌کی دیکه‌ی یه‌هودی به‌ ناوی "بنی نظیر"، خو‌یان تیوه‌ ناگلیئن. چونکا په‌یمانه‌که‌یان ته‌نیا چوارچیوه‌ی به‌رنگار بوونه‌وه و شه‌رکردن له‌ گه‌ل ئهو که‌سانه‌ی ده‌گرت‌ه‌وه که له‌ ده‌ری مه‌دینه‌را هه‌رشیان هه‌ینابا. موسلمان‌ه‌کان به‌ ده‌ستوری محمه‌د ئهم خیل‌ه‌ ئابلو‌قه ده‌دن، سه‌ره‌نجام پاش ۲۵ روژ به‌بی شه‌ر و به‌رگری خو به‌ ده‌سته‌وه ده‌دن. محمه‌د گو‌ی ناداته ته‌سلیم بونیان و ده‌لی: فه‌رمانی کوشتنی ئه‌وانه له‌ لایمن: "خودا و له‌ هه‌وته‌وانانی ئاسمان را هاتو‌ته‌ خوار" ۳۴

تا ئهو جی‌گایه‌ی بزاند‌ری، له‌ ناو قورئان دا هیچ نایه‌تیکی تایبه‌ت له‌سه‌ر کوشتاری به‌ کوم‌ه‌لی ئهم تایه‌فه‌یه نابیند‌ری. به‌لام ده‌کری وای دابننن که ئهم رسته‌یه ئیله‌هامیک بی له‌ کتیبیک دیکه‌ی

ئاسمانی به‌ ناوی ته‌ورات. له‌م کتیب‌ه‌دا خودا له‌ شوینیکدا روو له‌ موسا ده‌کات و ده‌لی: هه‌ر ده‌مانیک له‌ گه‌ل خه‌لکی شاریکدا که‌وتیته شه‌ر "ئابلو‌قه‌یان بده، ئه‌گه‌ر خودا ئه‌وانی خسته چنگی تو هه‌موو پیاوه‌کانیان به‌ زه‌بری شمشیر دروینه‌ بکه، به‌لام ژن و مناله‌کانیان و هه‌موو که‌ل و په‌ل و پیتاکیان به‌ تالان بیه و هه‌موو تالانی دو‌ژمنه‌کانت بو‌خو‌ت هه‌لگره که خودا به‌ تو‌ی به‌خشیوه" ۳۵ "ابن هشام" ده‌نووسی:

"هه‌موو خه‌لکانی سه‌ر به‌ خیل‌ی بنی قریظه" تیکرا به‌ ژن و پیاو منداله‌وه، به‌ دیل کیران. رسوولی خوا سلاوی لی بی ده‌ستووری دا ده‌سته‌سه‌ر بیاننن بو مه‌دینه. پاشان هاته ناو بازاری مه‌دینه و فه‌رمووی خه‌نده‌قیکی که‌وره هه‌لکه‌نن. ئه‌مجار پۆل پۆل پیاوه‌کان، که ژماره‌یان ده‌که‌شته ۶۰۰ تا ۷۰۰ که‌سیک و هه‌ندیک ده‌لین ۹۰۰ که‌س، ده‌هینا و له‌ لیواری ئه‌وخه‌نده‌قه‌را ملیان ده‌په‌راندن ۳۶

جی‌گای وه‌بیره‌هه‌ینانه‌ویه که ئهم خیل‌ه به‌ر له‌ هاتنی ئیسلام له‌ گه‌ل خیل‌ی "ئووس" هاوپه‌یمان بوون. پیغه‌مبه‌ر کوشتاری ئهم خیل‌ی سپارد بووه ده‌ست تایه‌فه‌ی "خه‌زرج" که بو خو‌ی ره‌قیبی "ئووس" بوو.

۳۵ سفر تشنه‌ی به‌شی ۲۰ نایه‌ته‌کانی ۱۲ تا ۱۴، لایه‌ری ۳۰۵، سه‌رده‌مانی هه‌ره‌ کۆن و ده‌ورانی نو‌ی، وه‌رگیردراوی فارسی

۳۶ بروانه‌ لایه‌ری ۱۸۷ی کتیبی "سیره ابن هشام" به‌رگی ۳

۳۳ لایه‌ری ۵۰۹، کتیبی ایسر التفاسیر، به‌رگی یه‌که‌م

۳۴ بروانه‌ لایه‌ری ۱۰۸۸ی وه‌رگیردراوی کتیبی "تاریخ طبری" به‌رگی سه‌یه‌م

دیاره ئەوان پێیان ناخۆش بوو دەستیان بچیتە ناو خۆینی هاوپه‌یمانه کۆنه‌کانیان. "تەبهری" له میژوووه‌کە‌ی دا دەنووسی:

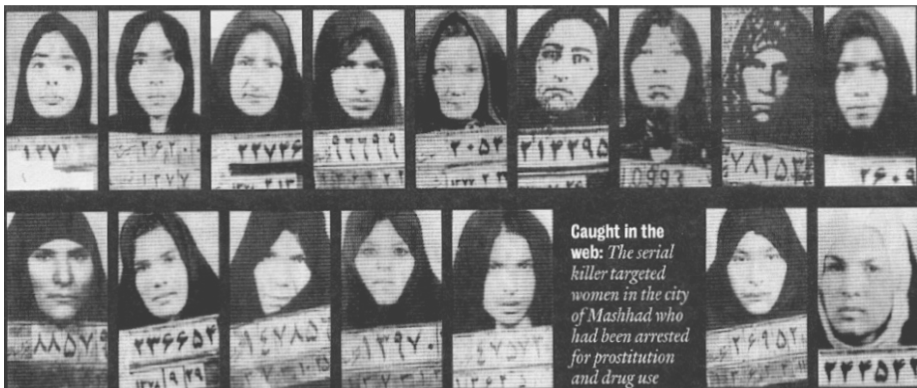
"کاتی (خەزرج) یه‌کان ده‌ستیان به‌ کوشتنی یه‌هودی یه‌کان کرد، ره‌سولی خودا و باقی موسلمانانه‌کان دیتیان که ئەمانه به‌ چ تامه‌زرۆیی یه‌که‌وه‌ خه‌ریکی کاری خۆیان. به‌لام کاتی که سه‌یری (ئووسی) یه‌کانی کرد، دیتی چ پێخۆشبوون و هه‌زی که بیچمیان را دیار نیه. هه‌ر به‌م بۆنه‌وه‌ ده‌ستوری فهرموو باقی یه‌هودی یه‌کان، که ۱۲ که‌سیک ده‌بوون، بده‌نه‌ ده‌ست (ئووسی) یه‌کان، تا ئەوان بیانکوژن. له‌وه‌ به‌دوا هه‌ر یه‌هودی یه‌ک درایه‌ ده‌ست دوو که‌س له‌ خه‌لی ئووس، که یه‌کیان زه‌بری یه‌که‌می ده‌وه‌شاند و ئەوی دیکه به‌ زه‌بری کوتایی گیانی له‌ کابرا ده‌ساند^{۳۷}

به‌مجۆره‌ ده‌ستی ئووسی یه‌کانیش به‌ پێچه‌وانه‌ی مه‌یلی خۆیان چوه‌ خۆینی هاوپه‌یمانه کۆنه‌کانیان. پاش کوشتنی پیاوه‌کان، ژنان و منالانی ئەم خه‌له که ئەوانیش به‌ دیلی که‌وتبوونه ده‌ست موسلمانانه‌کان، به‌ کۆمەل ره‌وانه‌ی بازاری کۆیله‌ فرۆشه‌کان کران. له‌ هه‌موو ریوايه‌ته‌کانی سه‌باره‌ت به‌م رووداوه‌دا هاتوه‌ که له‌ ناوکۆژاوه‌کاندا ژنیکیشی تیدا بووه. تاوانی ئەم ژنه‌ نه‌وه‌ بوو که به‌ردیکی به‌ سه‌ری موسلمانیکدا کێشاوه‌ و کابرای موسلمان گیانی ده‌رچوه‌. ئەم ژنم و یه‌کرا له‌ گه‌ل جه‌ماعه‌ت قه‌ساس کرا. ئایه‌شی "ام المومنین" ژنه‌ خو‌شه‌ویسته‌کە‌ی پیغه‌مبه‌ر ده‌گیرێته‌وه‌:

"ئەم ژنه‌ به‌ر له‌وه‌ی بکوژیت‌ه‌وه‌ له‌ لای من دانیشتبوو، قسه‌ی له‌ گه‌لدا ده‌کردم و... به‌ پێکه‌نین خه‌ریکی قسه‌ گیرانه‌وه‌ بوو، له‌ پریکدا به‌ ناو بانگیان کرد، ولامی دایه‌وه‌ منم. لیم پرسى بوچی بانگت ده‌که‌ن؟ وتی ده‌یان‌ه‌وی بمکوژن. وتم بوچی؟ وتی له‌ به‌ر تاوانیک که‌ کردومه‌. پاشان بردیان و سه‌ریان په‌راند. ئایه‌شی هه‌ر کات ئەم رووداوه‌ی ده‌گیرایه‌وه‌ ده‌یووت:

^{۳۷} سه‌رپاکی ئەم رووداوه‌ له‌ لاپه‌ره‌کانی ۱۰۰۳ هه‌تا ۱۰۰۶ ی کتیبی "تاریخ طبری" به‌رگی سه‌هه‌م به‌ پوختی و به‌وردی گیردراوه‌ته‌وه‌.

" به‌ خوا قه‌ت له‌ بیرم ناچیت‌ه‌وه‌ که ئەم ژنه هه‌رچه‌ند ده‌یزانی ده‌کوژری، به‌لام زۆر به‌ دلسوکنایی و خه‌یالی ئاسوده‌وه‌ قسه‌ی له‌ گه‌لدا ده‌کردم و ده‌می به‌ پێکه‌نین و به‌ بزه‌ بوو. ^{۳۸}

(خه‌نگاندنی ۱۶ ئینسان به‌ چارشویه‌کانی خۆیان به‌ روژی روناک له‌ شاری مه‌شه‌د)

مه‌مه‌د بو ته‌نیا جاریک، ئەویش به‌ زه‌بری هه‌ره‌شه‌ی یه‌کیک له‌ سه‌رکرده‌ موسلمانانه‌کانی مه‌دینه، ده‌ستی له‌ کوشتاری خه‌لیکی یه‌هودی هه‌لگرت. هه‌لبه‌ت ئەمه‌ش کاتیک بوو که هه‌شتا کۆمه‌لگای مه‌ده‌نی ئیسلامی به‌ ته‌واوی سه‌قامی نه‌گرتبوو. تەبهری له‌ گیرانه‌وه‌ی رووداوه‌کانی مانگی شوالی سالی ۲ی کۆچی دا، ئەم باسه‌ ده‌هینیته‌ پێش و یادی شه‌ری "بنی قینقاع" ده‌کاته‌وه‌ که تایه‌فه‌یه‌کی یه‌هودی بوون له‌ یه‌سه‌رب (مه‌دینه). "مه‌مه‌د داویان لی ده‌کات ببنه‌ موسلمان، ئەمانیش ناچه‌ ژیربار. هه‌ر له‌ به‌ر ئەمه‌ فه‌رمانی ئابلقه‌ کردنیان ده‌رده‌چی. سه‌ره‌نجام به‌ بی شه‌ر و به‌رگری پاشی ۱۱ روژ خو‌ به‌ ده‌سته‌وه‌ ده‌دن. به‌ ئەم‌ری مه‌مه‌د هه‌موویان په‌له‌به‌ست ده‌کرین و خوازیاری کوشتنیان ده‌بی^{۳۹}، به‌لام "عبدالله ابن ابی" یه‌کیک له‌ سه‌رکرده‌کانی خه‌لی خه‌زرج و هاوپه‌یمانی "قینقاع" یه‌کان داوی له‌ مه‌مه‌د کرد، ده‌ست له‌ کوشتنیان هه‌لبگری. چونکا وه‌ك خوی ده‌یووت: "له‌به‌ر ترسی

^{۳۸} بروانه‌ لاپه‌ره‌کانی ۱۷۸ و ۱۷۹ ی کتیبی "سیره ابن هشام" به‌رگی

^{۳۹} بروانه‌ لاپه‌ره‌کانی ۱۷۸ و ۱۷۹ ی کتیبی "سیره ابن هشام" به‌رگی

روژگار و مه‌ترسی داهاتوو "ثم داوايهی همبوو. سهره‌تامحه‌مهد ناچيته ژير بار، به‌لام "عبدالله بن ابي" به‌روکی ده‌گری و ده‌لی: "چون ده‌ته‌وی ۳۰۰ زری پوښ و ۴۰۰ بی زری له روژیک دا بکوژی که کاتی خوۍ منیان له رهش و سوور پاراستووه؟" هه‌روه‌ها وتی:

"به‌خودا به‌رت نادم هه‌تا چاکه له که ل سهر له پیناوه‌کانی مندا نه‌که‌ی."

سهره‌نجام محمه‌د له به‌رامبه‌ر ثم ته‌وژمه‌دا پاشه‌کشیی کرد و ده‌ستی له کوشتنیان هه‌لگرت و داواي له موسلمانه‌کان کرد: "ئه‌وانه به‌ر بده‌ن هه‌تا له گه‌ل ئه‌مه‌دا (عبدالله) وه‌به‌رله‌عنه‌تی خودا که‌ون" هه‌روه‌ها بریاری‌دا هه‌موو دارایی و پیتاکیان به‌تالان بچی و له مه‌دینه‌ش شار به‌ده‌ر بکری. ته‌به‌ری له زمانی «أبو جعفر» وه‌ده‌گیريته‌وه که محمه‌د پاش ثم رووداوه‌بوو که بو‌یه‌که‌مجار پینج یه‌که به‌شی (خومس) تالانی بو‌خوۍ هه‌لگرت و چوار به‌شه‌که‌ی تریشی به‌سهر ده‌ست و پیه‌ونده‌کانی‌دا به‌شیه‌وه^{۴۰} دواتر هه‌ر

ثم(عبدالله)یه وه‌ک سه‌روکی موناqqه‌کانی مه‌دینه‌ ناوی ده‌رکرد و له کاتیکی له‌باری دیکه‌دا سووره‌ی ۶۳ی (موناqqین)ی بو‌ده‌رچوو. رووداوه‌که به‌مجوره‌بوو:

له مانگی شه‌عبانی سالی شه‌شی کوچی‌دا و له داوی غه‌زای پیغه‌مبه‌ری ئيسلام له دژی تایه‌فه‌یه‌که به ناوی "ابن‌مصطلق"، که‌سانیک به (عبدالله)یان گوت بچيته لای محمه‌د و داواي لیبوردنی لی‌بکات. به‌لام ثم رووی هه‌لگه‌رانده‌وه و وتی:

"داواتان لی‌کردم ئیمان بینم، ئیمانم هینا، پیمان وتم زه‌کات بده‌م، زه‌کاتیشم دا، ئیستا هه‌ر ئه‌وه ماوه لووت له به‌ر پی محمه‌د بژهنم"

چونکا وا وی‌ده‌چوو، ته‌گه‌ر"عبدالله" داواي لیبوردن بکات، پیغه‌مبه‌ر بکه‌وښته به‌ر ته‌نگه‌ژهی دوسته‌کانی و ناچاری بکه‌ن داواي لیبوردنی له خودا بو‌بکات، بو‌یه خودا بو‌خوۍ راسته‌وخو هاته پیش و هه‌ره‌شه‌ی له پیغه‌مبه‌ر کرد که نه‌خه‌له‌تابی داواي لیبوردن بو‌که‌سیکی وا بکه‌ی.

^{۴۰} بروانته لاپه‌ره‌کانی ۹۹۷ و ۹۹۸ی کتییی "تاریخ لبری" به‌رگی سه‌هم، هه‌روه‌ها لاپه‌ره‌ی ۷۷ی کتییی "سیره ابن هشام" به‌رگی دوو

«بو‌ئه‌و جوړه که‌سانه چ داواي لی‌خوښ‌بوونیان بو‌بکه‌ی یان نه‌یکه‌ی، هېچ فه‌رقیک به‌حالیان ناکات. چونکا خودا قه‌ت ئه‌و جوړه که‌سانه نابه‌خشی و هه‌رگیر تاقمی ئاکار دزیو رینوینی ناکات(ئایه‌تی ۶ له سووره‌ی موناqqون). چهند روژ دواتر ثم موناqqه‌ تووشی نه‌خو‌شی‌یه‌کی پس هات و گیانی ده‌رچوو»^{۴۱}

به‌و جوړه‌ی که ده‌ی بینین هه‌ر له‌و روژه‌ی‌را که ده‌سه‌لاتداریتی ئيسلامی له "یه‌سره‌ب" جی که‌وت و سه‌قامی گرت و ثم شاره‌بوو به‌"مدینه‌ النبی"، ئیتر توند و تیژی ده‌رحق به‌غیره موسلمانه‌کان، چ خوا نه‌ناس و بو‌ت په‌رست، یان یه‌هوودی و مه‌سیحی ده‌ستی پیکرد. ته‌مجار تيرور و کوشتنی به‌تاک و به‌کومه‌لی ئه‌و که‌سانه‌ی که ده‌یان‌ه‌وی مل که‌چی بازنه‌ی ده‌سه‌لاتی ئيسلامی نه‌بن، یان به‌که‌یفی ئه‌وان نه‌جولینه‌وه، نه‌ک هه‌ر وه‌ک جوړه به‌ره‌ووو بونه‌ویه‌کی دیاری کراو، به‌لکوو وه‌ک شیوازیکی ئاسایی و باو و پیوښت له ئاست نه‌یاره‌کانی لی‌ده‌ره‌ات، شیوازیک که ده‌کری له گه‌ل هه‌رجوړه‌ فی‌ل و ته‌له‌که و بی‌به‌زه‌یه‌تییه‌ک ئاوښته بکری‌ت.

ئیترا ئاسایی‌یه، هه‌ر موسلمانیک که بی‌ه‌وی سونه‌تی پیغه‌مبه‌ر ره‌چاو بکات، ناچاره و ده‌بی ملی ریگای سرینه‌وه و سه‌رکوتی غه‌یره موسلمانه‌کان جا به‌هه‌ر شیواز و ئامرازیک که ده‌ست بدا و بلوی، بگریته به‌ر. ئه‌و باسانه‌ی که ته‌مرو ئيسلاح خوازه‌کان سه‌باره‌ت به‌تاوانبارکردنی ئه‌و جوړه شیوازانه وه‌ری‌یان خستووه، نه‌ک هه‌ر شتیکی به‌ته‌واوی ناراست و هه‌له، به‌لکوو کوت و مت به‌پیچه‌وانه‌ی بنه‌ماکانی کومه‌لگای مه‌ده‌نی ئيسلامی و سونه‌تی پیغه‌مبه‌ر و ده‌قی وته‌کانی قورعانه.

بی شک له قورعان‌دا و هه‌روه‌ها له ئاکار و فی‌رکراوه‌کانی پیغه‌مبه‌ری ئيسلام دا نه‌ته‌نیا ده‌رحق به‌یه‌هوودی و مه‌سیحی‌یه‌کان به‌لکوو سه‌باره‌ت به‌خوا نه‌ناس و بوت په‌رسته‌کانیش نیشانه‌گه‌لیک له میه‌ره‌بانی و هیمنیتی ده‌بیندري. به‌لام هه‌موو ته‌مانه‌ش ته‌نیا پیوه‌ندی‌یان به‌ساله‌کانی یه‌که‌می هه‌لبژاردن به‌پیغه‌مبه‌ری‌یه‌وه هه‌یه و ته‌نیا تایه‌ته به‌و سه‌روبه‌نده‌ی که فره‌په‌رسته‌کانی بو‌تاک

^{۴۱} بروانته لاپه‌ره‌ی ۱۷۰۹ی کتییی "ایسر التفاسیر"، به‌رگی دوهم

پهرستی بانگه‌واز ده‌کرد، ئه‌ویش هه‌ر له‌ مه‌ککه‌. ته‌نانه‌ت ئه‌م بانگه‌وازه‌ له‌و سه‌روبه‌نده‌دا بو‌ ماوه‌یه‌کی دوور و درێژ ته‌نیا هه‌ر خوی ده‌گرتوه‌ "بلی خوا یه‌که‌" (ئایه‌تی ۱ له‌ سووره‌ی ۱۱۲ی الاخلاص - مکی) و "بلی په‌نا ده‌به‌مه‌ به‌ر خوی کازیوه‌" (ئایه‌تی ۱ له‌ سووره‌ی ۱۱۳ی الفلق - مکی) و "خوی خه‌لک" (ئایه‌کانی ۱ و ۲ له‌ سووره‌ی ۱۱۴ی الناس) یان "له‌ شه‌ری شه‌وی ئه‌نگوسته‌چاو و ژنانی به‌ ده‌هو و چاوبرسی‌یه‌کان په‌نای بو‌ ده‌به‌م" (ئایه‌ته‌کانی ۳ و ۴ و ۵ له‌ سووره‌ی ۱۱۳ی الفلق). دواتریش له‌ به‌ره‌و‌روبو‌نمه‌وه‌ له‌گه‌ل فره‌ په‌رسته‌کاندا قسه‌ هه‌ر قسه‌ی نه‌رم و نیان و ته‌قوا و گوی نه‌دان به‌ سامان و ده‌سه‌لاتی ئه‌م دنیا و ده‌سگیرویی هه‌ژاران و ره‌وشت به‌رزیه‌یه‌ وه‌ گه‌ل ستایش و په‌رستنی خودای تاقانه‌ و مزگینی به‌هه‌شت و دنیای پر له‌ کاکل و گویزی به‌ری ئاویته‌ کراوه‌ و هیچی تر. له‌م سه‌روبه‌نده‌دا و له‌ سه‌له‌کانی سه‌ره‌تای ده‌ستکردن به‌ پیغه‌مبه‌ری هیچ خه‌به‌ریک له‌ کوش و وێر و توند و تیژی نیه‌. قسه‌ له‌ داسه‌پاندنی دین نا‌کریت، نه‌ک هه‌ر ئه‌مه‌ به‌ل‌کوو جاری وایه‌ هیچ پی‌دا‌گرتن و سوور بو‌ونی‌ک له‌ سه‌ر په‌رستنی خوی تاقانه‌ش نابیند‌ری. جاری وایه‌ له‌به‌ر ئه‌وه‌ی کافره‌کان سوورن له‌ سه‌ر به‌ره‌په‌رچ دان‌ه‌وه‌ی خوی تاقانه‌، به‌ د‌ل‌ش‌کاوی و ئاسو‌لی‌لی یه‌وه‌ ده‌لی: ئیستا که‌وای لی‌ه‌تا‌توه‌، نه‌ من خوا‌کانی ئیوه‌ ده‌په‌رستم و نه‌ ئیوه‌ ش خوی من، ب‌ل‌ا دینی ئیوه‌ بو‌ خو‌تان بی و دینی خو‌شم بو‌ خو‌م" (ئایه‌تی ۱هه‌تا ۶ له‌ سووره‌ی ۱۰۶ی الکافرون).

هه‌ر به‌وه‌نده‌ لی‌ده‌گه‌ری و ده‌لی‌کاکی برا وازم لی‌ بینن، نه‌ من بته‌کانی ئیوه‌ ده‌په‌رستم و نه‌ ئیوه‌ش خوی من به‌رستن. دیاره‌ له‌ بارو‌دو‌خیکی ئه‌وه‌ادا به‌ هیچ له‌ونی‌ک نا‌کری قسه‌ له‌ هیچ توند و تیژییه‌ک ده‌رحق به‌ فره‌ په‌رست و کافره‌کان، یان بگه‌ر تا‌ک په‌رسته‌کانی وه‌ک یه‌هوودی و مه‌سیحی ب‌کری‌ت. به‌لام پاش کو‌چ‌کردن به‌ره‌و مه‌دینه‌ و پاش ئه‌وه‌ی خیلی ئیسلام و له‌ پیش هه‌موویاندا مه‌حه‌مه‌د ج‌له‌وی ده‌سه‌لاتی ده‌که‌ویته‌ ده‌ست، ئیتر به‌ هیچ جو‌ر و به‌رای به‌رای که‌لینیک بو‌ بانگه‌وازی هیمنانه‌ و له‌ سه‌ره‌خویی نامینی. له‌م سه‌روبه‌نده‌ به‌ دواوه‌ ئیتر حوکم و فتوا و فره‌مانی توند و تیژ، داپ‌ل‌وساندن و زه‌هر و زه‌نگ نه‌ک هه‌ر ده‌رحق به‌ بوت په‌رسته‌کان، به‌ل‌کوو هه‌ر به‌و جو‌ره‌ی قورعان ده‌ستوور ده‌دا و

می‌ژوو ده‌ی‌گیریت‌ه‌وه‌ سه‌باره‌ت به‌ تا‌ک په‌رسته‌کانی ناموسله‌مانیش به‌ریوه‌ ده‌چی و جی ده‌گری. خراب‌تر له‌وه‌ش ته‌نانه‌ت ئه‌و موسله‌مانانه‌ی که‌ جاروباره‌ سه‌ری‌چی‌یان له‌ فره‌مانه‌کان کردبی به‌ مونا‌ف‌ق ناود‌یر ده‌کری‌ن و هه‌ر ئه‌و توند و تیژیانه‌شیان ده‌رحق ده‌کرد‌ری که‌ بو‌ کافره‌کان و فره‌په‌رسته‌کان دیاری کراوه‌. که‌وا بو‌و موسله‌مانیکی چاکه‌ خواز و مرو‌ دو‌ست و لایه‌نگری دان به‌ خودا‌گرتن و هیمنایه‌یی، ته‌نیا کاتی‌ک ده‌توانی قسه‌ له‌ به‌کارنه‌هینانی توندو تیژی له‌ مه‌ر خاوه‌نانی بیروباوه‌ری غه‌یره‌ ئیسلامیه‌یه‌وه‌ بکات، که‌ ته‌نیا هه‌ر له‌ قونا‌غه‌کانی یه‌که‌می پیغه‌مبه‌رایه‌تی مه‌حه‌مه‌د له‌ مه‌ککه‌ و بانگه‌وازه‌کانی بو‌ خوی تاقانه‌ په‌رستن و ئاکار جوانی‌دا بمینیته‌وه‌ و واوه‌تر نه‌چی. ئه‌گه‌ر واش بیت، ده‌بی له‌ هه‌موو ئه‌و به‌شانه‌ی قورعان‌دا که‌ له‌ مه‌دینه‌را هاتونه‌ته‌ خوار و به‌ گشتی ئه‌و به‌شانه‌ی پیوه‌ندی یان به‌ ده‌سه‌لاتداریتی ئیسلامی و چونیته‌ی به‌ریوه‌ بردنی کومۀ‌لگای ئیسلامی‌یه‌وه‌ هه‌یه‌، بگه‌ری و بیان‌خاته‌لاوه‌ و له‌ ساز کردنی کومۀ‌لگایه‌کی مه‌ده‌نی ئیسلامی چاو پو‌شی بکات. ده‌نا هیچ چاره‌یه‌کی نابیت و ناتوانی خو له‌وه‌ بدزیته‌وه‌ که‌ تیروره‌ سیاسیه‌یه‌کانی کوماری ئیسلامی، ناسراو به‌ قه‌تله‌ زنجیره‌یی یه‌کان، هه‌روه‌ها کوشتاری به‌ کومۀ‌لی گیراوه‌ سیاسیه‌یه‌کانی سالی ۱۳۶۷ وه‌ک شیواز و سونه‌تیکی "مدینه‌ النبی"، وه‌ک حوکم و فتوایه‌کی بی ئه‌م لاو‌لای خوی تاقانه‌ی ئیسلام، که‌ له‌ قه‌واره‌ی کومۀ‌له‌ ئایه‌تیکی ئاسمانی دا و له‌ ناو قورعان دا کو‌کراونه‌ته‌وه‌، په‌سند بکات و ری ره‌وی و ره‌چاوی بکات.

ب‌ل‌ا هه‌موو شتی‌ک له‌ جی‌گای راسته‌قینه‌ی خوی‌دا، هه‌رئه‌و جو‌ره‌ی که‌ هه‌یه‌ بمینیته‌وه‌. ئه‌گه‌ر ئی‌مه‌ راستیی رووداوه‌کانمان پی باش نیه‌ و بو‌مان قووت نا‌چی، ده‌با لی‌ی بگه‌ری‌ن و واز له‌ به‌راوه‌ژو‌کاری به‌هینین و سه‌ر له‌ خو‌مان و خه‌لک و گوی‌گه‌رکانمان نه‌شه‌وینین.

خومەینی لە ھاوینی سالی ۱۳۶۷دا بە دواى تیکشانی هیزه نیزامی یه‌کانی کۆماری ئیسلامی له به‌ره‌کانی شه‌ری ئی‌ران و ئی‌راقدا دو هه‌نگاوی له ئاستی ده‌روه و ناوخوا ھاویشت:

یه که م، خوێ گوته نی هه‌لقورینی جامی ژاری ناگر به س بوو له گه‌ل عی‌راق.

دوهه م، هه‌لکیشانی شمشیری فتوای نه‌هیشتن و کوشتاری خه‌لکی نارازی و چاوترسین کردونی کۆمه‌لانی وه‌گیان هاتوو له ناوخوا ئی‌راندا. ئهو کات به فتوایه‌کی خومەینی له ماوه‌ی نزیکه‌ی دو مانگدا پتر له چواره‌زار ئینسانی په‌ل به‌سته و گیراو کۆمه‌ل کۆمه‌ل ده‌کونه به‌ر ده‌می تیغی نوینه‌رانی خودا له سه‌ر عه‌رز، هه‌تا نیزامی «مدینه‌النبی» دابه‌م‌زێ.

بسم الله الرحمن الرحيم

در بهای که من فیتن خائن بی‌عصبه بستم عقده بزند و بر چه می‌گویند فزود حید و فداق آفتاب است و در چه می‌گویند
در بستم در دایه‌ی کرد اند و با تعب به مرید بودن آفتاب و جگر سحر است آفتاب در شالی و خورشید جزو کوه
با جگر ریا و خرب بخت عراق و خنجر کوسای فتن بار صدمه علیه است سکن ، و با تعب به ارتباط فتن با
هنگام جهان و ضلالت ناجورانه فتن فتنه‌ی شکر فتنه‌ی هم‌سفر سیدی اکون گانه که در ده‌های
سر بر کوه بر روضه فتن خود با فتن کرد و بکنند و مرید بکنند و بکنند و بکنند و بکنند و بکنند
توان با دایه‌ی کرد آفتاب هم‌سفر سیدی اکون گانه که در ده‌های
بکر چه جیت در چه جیت است . و با تعب به مرید بودن آفتاب و جگر سحر است آفتاب در شالی و خورشید جزو کوه
و دستان ته‌قوب و دایه‌ی کرد آفتاب هم‌سفر سیدی اکون گانه که در ده‌های
ساز اندیشی است ، قاطعیت بستم در برابر دشمن خدا از جهل مردم ناخبرانه‌ی سیدی
است . و با تعب به مرید بودن آفتاب هم‌سفر سیدی اکون گانه که در ده‌های
آفتاب که بکنند و مرید بکنند و مرید بکنند و مرید بکنند و مرید بکنند و مرید بکنند
و با تعب به مرید بودن آفتاب هم‌سفر سیدی اکون گانه که در ده‌های
و با تعب به مرید بودن آفتاب هم‌سفر سیدی اکون گانه که در ده‌های

شده و بکنند و مرید بکنند و مرید بکنند و مرید بکنند و مرید بکنند و مرید بکنند
شده و بکنند و مرید بکنند و مرید بکنند و مرید بکنند و مرید بکنند و مرید بکنند

... له تیکرای گرتوو‌خانه‌کانی کۆماری ئیسلامی‌دا ، هه‌موو ئهو گیراوانه‌ی که له سه‌ر هه‌لو‌بستی مونا‌فقه‌یه‌ی خویان سوورن، دژه‌ خوان و شه‌ر له که‌ل خودا‌دا ده‌که‌ن. ئه‌وانه‌ تاوانبارن و ده‌بی بکوژرین. به‌زه‌ی هاتنه‌وه به‌ دوژمنه‌کانی خودا ساویلکه‌یه‌ی به‌ پێدا‌گرتن و به‌برشت بوونی ئیسلام له‌ به‌رامبه‌ر دژه‌به‌ره‌کان، بنه‌ره‌تی بی‌ ئه‌م‌لاولای نیزامی ئیسلامی‌یه. هیوادارم ئیوه به‌ نیشان‌دانی رق و قینی شو‌رشگیرانه‌تان له‌ به‌رامبه‌ر نه‌یارانی ئیسلام دل سوکنایی و ره‌زامه‌ندی خودای که‌وره‌ دا‌یین بکه‌ن...

... ئهو که‌سانه‌ی که‌ ناساندن و دیاری کردنی تاوان‌باره‌کانیان له‌ ئه‌ستویه‌ی نابی به‌ هیچ جو‌ریک دله‌راو که‌ و شک و در‌دو‌نگی‌یان هه‌بی، ده‌بی هه‌ول بده‌ن به‌ گو‌یره‌ی «اش‌داء‌علی‌ الکفار» بجولینه‌وه. گومان و دودلی له‌ ئاست مه‌سه‌له‌ قه‌زایی‌یه‌کانی ئیسلامی شو‌رشگیر، ژیر پی‌خستن و پی‌شیلکردنی خو‌ینی پاک و پا‌قزی شه‌هیده‌کانمانه‌.

....هه‌موو گیراوه‌کان، جا له‌ هه‌ر قونا‌غیک‌دا‌بن، چ ئه‌وانه‌یان که‌ پێشتر گیراون و چه‌ند سالیکیان بو‌ برا‌وه‌ته‌وه و ماوه‌یه‌کیان تێپه‌راندووه، یاخود ئهو که‌سانه‌یان که‌ هێشتا مو‌حاکمه‌ نه‌کراون، به‌لام هه‌ر له‌ سه‌ر ریکه‌ی نی‌فاق سوورن، ده‌بی بکوژرین. خیرا دوژمنه‌کانی ئیسلام ته‌فر و تونا بکه‌ن. ئه‌م ئه‌ره‌که‌ چو‌ن و به‌ چ جو‌ر، خیرا و به‌ په‌له‌ راده‌په‌ری ئه‌وه‌ بکه‌ن، مه‌به‌ستی منیش هه‌ر ئه‌وه‌یه‌.

رېبه رانی حکومتی نیسلا می ناوا بیرده که نه وه. ناواش ددوین. بوږه دنیا شیان ناوا له خوینا وه لکیشا.

« ئیران به شویڼ بهرنامه یه که وه یه، ئه ویش بهرنامه ی نیسلا مه. هر کهس به چه پ یان راستدا هه لنگوی دژه خوا یه و ده یه وی دژایه تی خودا بکات و جهزای که سی واش هه مان جهزایه که بو دژه خوا برآوه ته وه »

خومینی له چاپیکه وتن له که ل راهینفرانی پهره وده و بارهینان، جهماران، روژی ۲۸ ی خرماتانی ۱۳۶۲ «نه من پیموایه ته که هر هه مان شیوه ی ره سولی خوداو ته میری موسلمانان (علی) و "خوله فای راشدین" به ریوه بجی و ره چاو بکری، ئیتر هر له به نرتدا گیراومان نامینی و گری و گولی گرتوخانه کانی ئیمهش رای دهن. کاتی نوینفری خوا به گویره ی "بینات و الایمان" قهزاوت بکات، ئیتر کابرای تاوانبار بوچی ده بی مفت و مهره با له گرتوخانه دا بوخوی وهر بکه وی و بلموه ریت؟ ته وده م نامه ی کرده وه کانی خوی دهریته ده ست، یان ئیعدام ده کری یان ته وده تا جهزای پاره ی بو دهر دیریته وه، یان دهن ته عزیر ده کری. ته م مه سه له یه له نیسلا مده زور تاشکراو و روونه و ته مبه ر و ته و به ری پیناوی. ته که ر که سی ک دوو جار سی جار داری هه ددی لیبدری و ته مبی نه بی، بو جاری چواره م ئیعدام ده کری و ته و او. ته که ر ته وها بجیته پیش، ته مه پی ده لین قانون، قانونی قهزائی، قانونی شورشگیرانه. نه ک ته وده تا ریگه بدری خه لک مفت و مهره با له گرتوخانه کاند وهر بکه وی و نه ققاشی بکات»

قسه کانی آیت الله گیلانی، حاکمی شرعی دادگاکانی شورش، روژنامه ی نیتلاعات ۷ ی ره به ری ۱۳۶۱

«دادگاکانی شورش گوناخن و هه تیو ماونه ته وه. هه لبه ت ته وه راسته که ساوه ساویان کرده وه و به گویره ی پیویست ئیعدامیان نه کرده وه. ئیمه له بابته ته م که مته ر خه می و ساوه ساو کرده داوی لیبوردن له خه لک ده که یین.»

قسه کانی آیت الله گیلانی، حاکمی شرعی دادگاکانی شورش، وتاری رادیوی ۲۶ ی سه رواه زی ۱۳۵۹

«هر ده لین گرانییه، نه بوونییه، ئیمه بیین ناموسه کانمان، گیانمان و نیسلا مه که مان به خه ینه مه ترسییه وه ته مه چییه گوشت گرانه و میوه له کری نایه ت و خه لک نارازین؟ ته مجار خوی نه خواسته ته م یه کیتی یه ی که هه یه تیدایچی و هه موو ناموسه کان و هه موو زه حمه ته کانی ته نبیاش سلاوی خویان له سه ر بی به فیرو بجی؟! تاخر نابی توژی پیاو یین؟»

خومینی له چاپیکه وتن له که ل وه زیری ناوخو و هاوکاره کانی، جهماران، روژی ۲۱ ی خاکه لیوه ی ۱۳۶۲

« گوی لهو که سانه مه گرن که ده م له دموکراسییه وه ته دهن، ته وانه دژی نیسلا من، ده یانه وی میلله ته که مان به لاریدا به رن. ئیمه قه له می ژاراوی تهو که سانه ده شکینین که باسی نه ته وه بی و دموکراتیک و شتی وا ده که ن.»

له چاپیکه وتن له که ل خویندکاران و فه ره نه نگیه کانی قوم، روژی ۲۳ ی بانه مری ۱۳۵۷

« تویرالی ک هه ن که دژی نیسلا من و هر به م بو نه شه وه دژی ئیمه ن. ئیمه هر به م مه ستی که له رژی می شامان سه رواند و له نیومان برد، ته وهاش تهو تویراله — که نوکری وانن — ده کوتینه وه. ته من پیان ده لین، جاریکی دیکه به قسه کانتاندا به چنه وه. لهو شتانه ی که نووسیوتانه توبه بکه ن. ته من به ناگاتان ده که مه وه دهن خرابتان به سه ر دی ...»

له مه دره سه ی فه یزییه ی قوم، ۱۵ ی جوژه ردانی ۱۳۵۸

« هه ندیک هه لپه ره ست و فیله باز هه ن که ناهیلن کاروباره کان به شیوه ی نیسلا می بجیته پیش، به لام ئیستا قهیدی نیه، ده بی جاری تویریک ددان به خوماندا بگرین تا کاره سه ره کییه کان ده چیته پیش و خومان قایم ده که یین، پاشان به رده شور کردنیکی پاک و به ته میز به ریوه ده به یین. ده بی ته وانه پاکتاو

بکړین. کاتې گری سمره کییه کان زایی بوون و به سمرچوون، ټوکات به روژیک پاکتوایان ده کمین. »

چاوپیکهوتن له گڼل نویڼه کانی شیرکمتی نمتو هیی نمتی ټیران، قوم، ۴۱ پوښپری ۱۳۵۸

« ټیمه ته گهر بزاینین و ټیښگه مین که پیلان خوازه کان دستبردار نابین، به روژیک فاتیمه ی ههموانیان ده خوینین و له نیویان ده به مین. میلله ت ټمو که سانه هه لښا بژیرن که گوی به نیسلا م نادهن، یان نایانه وی قانونه کانی نیسلا م به ریوه بچی، جا همرچند که زانا و نووسم ریش بن. ټمو که سانه ته گهر پییان وایی که ده توان به که لاله شهیتانییه کانی خویان ریگه میه که بو به لاری بردنی یاسای بنه رته ی له شاری نیسلا م بدوزنه وه، به هه له دا چوون »

(وتار، له مده رسه ی فیزییه ی قوم، ۳۱ پوښپری ۱۳۵۸)

« همدیک که سانی رونا کبیر، که سانی قه لوم به دست و خاوه زانیاری و بیرمعد ده بینین که قه له مه کانیان هه لگرتوه و به ناوی دموکراسیه وه چییان پی خوشه دهینوسن و بوونه ته هو ی ناژاوه گیری و بشیوی. ټم چینی به ناو رونا کبیره ده بی خویان نیسلا م بکمن. ټیمه همرچی زوو خاوه که ده چیژین، له دست ټم زره رونا کبیرانه یه، که گویا خویان به رونا کبیر و مافناس ده زانن. ټیمه همرچی ده ی کیشین له چنگ ته مانیه .»

(وتار، له به ردم ټمندامانی "بزوتنه وی رادیکالی ټیران! قوم! ۱۱ پوښپری ۱۳۵۸)

« ده بی ټم رونا کبیرانه به ټاگا بین، ته گهر دست له خوتیه هلقورتاننده کانیان هه لښه گرن، خراییان به سمر دیت و سمر کوت ده کړین. ټیمه تا نیستا له گه ل ټیوه دا به نهرم و نیانی جوولا وینه ته وه، به لکوو دست له ټاکاری شهیتان ټاسایی تان هه لښه گرن، ته گهر بیتو دست به ردار نه بن قسه ی ټاخری خومان ده کمین. ټم چه پ ره وی ټم ریکیایی و غمیره ټم ریکیایی یانه ده بی باش بزنان، همرکات به مانه وی و ټاره زو بکمین، ده توانین له چند سمعاتیکدا بیانخینه زبلدانی نه مان.»

(پیام به میلله تی ټیران ۱۷ ی پوښپری ۱۳۵۸)

« ټمو که سانه ی که به رده ی سیاسی پیک ده هیئن، ده بی دست ی لی هه لښه گرن. ته گهر همر له سمره تاوه وه کوو شورشه کانی دیکه ی دنیا سمری چند ده هزار که سیک له م بوگه نیوانه به به ر چاوی ههموانه وه ببردرانیه و ټاوریان ټیبه ردرایه، ټمو کات ههموو گری و گوله کان رای ی ده بوون و ټمو گیچه لانه ش نه ده قهوما. ټیمه حیزیک یاخود چند حیزیک، که باش ده جو لی نه وه راده گرین و ټوانی دیکه مه منوع ده کمین. ټیمه ټیتر ناتوانین ټمو درگیانه ی که پیشترو والمان کردبوو، به یلینه وه. ټیمه ناتوانین ریگا به دین ټم حیزبانه دریژه به کاری خویان بدن. ټیمه به پی شمرع ناتوانین ده رفه تیان به دین، به پی شمرع ټیجازه مان نیه به ریان چول بکمین. ټیمه ټازادی مان دانی به لام هه له بوو، ټیمه ناتوانین له گه ل ټم ره وه حیواناته درندانه به نهرم و نیانی بجو لی نه وه. ټیتر له مه به دوا ناهیلین هیچ نووسراوه یه کی ته مانه له هیچ شوی نیکی ټم ولاته دا بلاو بیته وه. ټیمه ههموو نووسراوه کانیان له به مین ده به مین، ده بی له گه ل ته مانه به توندی بجو لی نه وه و به توند و تیژیش ده جو لی نه وه ».

(وتار، له کوری خونا ساندنی مه جلسی خوبره گان. قوم ۲۷ ی پوښپری ۱۳۵۸)

« پاش شورش سنوره کان لبران، قه له مه کان سمر به ست کران، به ری وتار و راده برینمان چول کرد، درگای حیزبه کان کرانه وه. ټمو ده می وا بیر ده کرایه وه که ته مانه لانی که م ته گهر موسلمانیش نه بن، خو ټینسانن. به لام ده رکهوت ته مانه به کری گیرای بیگانن. ټیستا ټیتر جهوهر و ناوه روکی ټم نووسره انه، ټم حیزبانه، ناواخنی ټم وتار و قسه و به لی نه هه لښه له ټینه رانه مان بو ده رکوتوه. ټیمه ټیتر ټم سمر به سستیانه ناهیلین. ته مانه که سانیک نین به ناموژگاری دست له کاره کانی خویان هه لښه گرن، ده بی به توندی له که لیاندا بجو لی نه وه.»

(وتار، له مده رسه ی فیزییه ی قوم ۲۷ ی پوښپری ۱۳۵۸)

« دهبی ټهوکه سانه سهرکوت بکړین که به ناوی دموکراسی دپانه‌وی ولاته که مان به‌رهو فساد و تیدچوون راکیش بکمن . ټه‌مانه له یه‌هوودییه‌کانی « بنی قریظه » ش خرابترن و دهبی نی‌عدام بکړین .
ټیمه به ټیزنی خودا و به ټه‌مری خودا سهریان ده‌کوتینه‌وه »

(وتار، له مەدره‌سە‌ی فیزییه‌ی قوم ۸ ی خرم‌انانی ۱۳۵۸

« ټهو که‌سانه‌ی دهنگیان به کوماری ئيسلامی نه‌دا، مانای وایه که ټیمه ئيسلامان ناوی و تاغوت‌مان ده‌وی، ټهو که‌سانه‌ش که دهن‌گدانیان ته‌حریم کرد موناققن، دپانه‌ویست به‌م کاره دهن‌گ به کوماری ئيسلامی نه‌دری. ټیمه ټهو که‌سانه همر وه موناقق چاویان لی ده‌کمین و سهرکوتیان ده‌کمین. ټیوه موناققن که ده‌تانه‌وی فیتنه‌مان پی بگړین . چاومان له هات و چوه‌کانتانه، ټیمه ټاگادارکراوین که ټیوه له گهل که‌سانیک هات و چووتان هیه که دپانه‌وی ولاته که‌مان بگړینه‌وه سهر دوخی جاران. ئیستا که پیلان‌گیریه‌کانتان ټاشکرا بووه و سه‌لماوه، سهرکوتتان ده‌کمین. ټه‌گهر بیتوو ده‌ست له زولیتی و شه‌یتانی هه‌لنه‌گرن بانگ‌وازیکی به ته‌وژمتر له جاری پیشوو جار ده‌دهین و دارتان به سهر به‌ردتانه‌وه ناهیلین و هه‌موانتان پاکسازی ده‌کمین. ټیتر ناهیلین ټیوه‌ی زول و تووی خراپه دریژه به کاره‌کانتان بدن.»

پیمام به بونه‌ی جیژنی ره‌مه‌زان ۱۲ ی خرم‌انانی ۱۳۵۸

« ټهم ره‌گ و ریشاله بو‌گه‌نیوانه‌ی که ئیستا که‌وتونه‌ته‌وه جموجول سهرکوت ده‌کړین و له ټه‌نجامدا ولاته که‌مان خاوین ده‌بیته‌وه. هه‌زه‌تی «امیرالمومنین» کاتیک له گهل له‌شکری «مه‌عاویه» و «خموارج»، که له کافره‌کان خراپتر بوون، به‌ره‌ورو بووه، زور به توند و تیژی هه‌لسوکه‌وتی له‌گه‌لدا کردن و سهری خموارج‌ه‌کانی به جوړیک پان کرده‌وه که تمنیا چهند که‌سیکیان ده‌ره‌فتی هه‌لاتنیان بو هه‌لکه‌وت ... »

قسه بو‌ خاووخیزانی خه‌لبانه‌کان، قوم ۱۱ ی خرم‌انانی ۱۳۵۸

« روژی خموارج ټهو روژه‌یه که «امیرالمومنین» ی ئيسلام شمشیره‌که‌ی هه‌لکیشا و ټهو گه‌نده‌لانه‌ی همر وه‌ک لوی سهره‌تان دروینه‌ کرد و هه‌موانی کوشت. ټهو روژ روژی خوا بوو، ټهو روژانه‌ش که خوی ته‌باره‌ک و ته‌عالا بو ته‌مبی کردنی میلته‌که‌ان بوومه‌له‌رزه‌یان بو ده‌نیری، لافوایان بو ره‌وانه ده‌کات، و توفان و گهرده لولویان بو رای‌ی ده‌کات و به کورتی هه‌موو ټهو روژانه ی که قه‌مچی له خه‌لک هه‌لده‌گری و دپانکوتی، هه‌تا ببنه‌ پیاو، هه‌موو ټهو روژانه روژی خودان و ټهو شتانه‌ن که پیوه‌ندیان به خواوه هیه.»

وتار، به بونه‌ی سالتیوه‌رسوران و بیره‌ینانی شه‌یده‌کانی ۱۷ ی خرم‌انان. روژی ۱۷ ی خرم‌انانی ۱۳۵۸

« خوتیه‌له‌قورتینی و کارشکینی مه‌کمن، هه‌موان دهبی مل به کوماری ئيسلامی بدن و سهر له‌پیناوی ټهم حکومه‌ته بن . دنا ټه‌گهر وانه‌کمن، ته‌فروتونا دهن.»

قسه بو‌ ته‌فسره‌کانی هیژی هه‌وایی ټسفه‌هان، قوم ۲۸ ی خرم‌انانی ۱۳۵۸

« نه‌یاره‌کانی ټیمه له لوی سهره‌تان ده‌چن، دهبی عه‌مه‌لیات بکړین و ده‌رهاویژرین. دنا هه‌موو شتی‌ک گه‌ندل ده‌کمن و له نیوی ده‌بن... ټهم نووسه‌رانه، ټهم وتاریبیژی یانه، ټهم هه‌لسوکه‌وتی دژ و به پیچه‌وانه و ټهم به‌رنامه گه‌لی دیموکراسیه‌ی هه‌مووی خو‌لادانن له ئيسلام. همر نووزیه‌ک که سهره‌ل‌لدا له لایمن کوفره‌ویه، له لایمن زه‌ندیقییه‌کانه‌ویه.»

قسه بو‌ به نوینه‌رانی خه‌لکی ته‌وریز. قوم، روژی ۲۸ ی خرم‌انانی ۱۳۵۸

« ټیمه دهبی ټهو تاقم و که سانه‌ی که له هیلی ئيسلامدا نین و ریگای بزوتنه‌وی ئيسلامیان نه‌گرتوته به‌ر، له نووسراوه‌کانیان را بناسین. ټیوه مه‌لاکای که شوکور بو خوا ټاوساری ټومه‌تی ئيسلامیتان له ده‌ستدایه، دهبی خه‌لک له‌و زول و شه‌یتانو‌کانه‌ی که خه‌ریکی پیلان و کور و کومهل پیکه‌ینانن و ده‌گه‌فن، به ټاگا بینن. ټهم خه‌لکانه له یه‌ک شت ده‌ترسن، ټه‌ویش ئيسلامه. خالی سهره‌کی ره‌خنه‌کانیان ئيسلامه و به قسه‌کانیان تیری ره‌خنه‌ ناراسته‌ی ئيسلام ده‌کمن. قه‌له‌می ټهو که‌سانه هه‌مان سهره‌نیزه‌ی پیشووه که ئیستا وه‌ک قه‌له‌م که‌وتوته گهر... ټه‌مانه دهبی بزانه‌ن هه‌ تا ټهم

مەنبەر و میحرابه ههیه، ههتا ئیوه‌ی وتارییژ و ره‌وزه خوی‌ن هه‌ن، هه‌یچیان پێ ناکری. ئەمن ئەم نه‌یارانه به ئاگا دینم، هه‌ینده کور و کومەل هەل مەبه‌ستن، ئەوه‌نده ب‌لاوکراوه دهرمه‌کهن، ئەوه‌نده شت ب‌لاو مه‌که‌نه‌وه. ئیستا توخوا بونه‌ته مه‌ردی ئازا و سه‌رتان هه‌لبه‌ریوه؟ به ده‌متاندا ده‌دم، چما ئیوه ده‌سه‌لاتتان هه‌یه؟ ده‌ست له‌م قسه‌ قورانه و له‌م توره‌ هاته هه‌لبه‌گرن. ده‌نا خراپو به‌سه‌ر دیت»

قسه‌ بو به‌ تاقمیک مه‌لا، شاری قوم، ٣ی ره‌زبه‌ری ١٣٥٨ «له‌و شو‌رشی که له‌ ئیران هاته به‌ره‌م و له‌ چوارقورنه‌ی ئیراندا خه‌لک هه‌ر هاواریان ته‌ وه‌ بوو، ئیمه ئیسلاممان ده‌وی. ئەم مه‌یله‌ته هه‌ستانه پێ له‌ بو ئیسلام، رانه‌په‌رین هه‌تا دموکراسی له‌ ولاته که‌یاندای هه‌بی.»

له‌ چاوپیکه‌وتن له‌ گه‌ل شو‌رای به‌ریوبه‌ری ده‌نگ و ره‌نگی کوماری ئیسلامی. قوم، ٩ی سه‌رمه‌وه‌زی ١٣٥٨ «ئهو تاوانبارانه‌ی که ئیستا ده‌سته‌به‌سه‌رن، له‌ خووه‌ تاوانبارنه‌کراون، تاوانی ئەوانه زور ئاشکرایه، ته‌ نیا ده‌بی به‌ ناونیشان بناسرین، ئەوجار هه‌موانیان بکوژین. ئەمانه هه‌ر پێویست ناکا مه‌حه‌که‌مه‌ بکری‌ن، هه‌یچ به‌زه‌یییه‌ک بو ئەمانه نه‌هاتوه‌، ئیمه له‌و به‌روایه‌داین که تاوانبار هه‌ له‌ بنه‌ره‌تدا مه‌حه‌که‌مه‌ی ناوی‌ت و ده‌بی بکوژری.»

په‌یام بو مه‌یله‌تی ئیران، ٩ی پو‌شپه‌ری ١٣٥٨ «خه‌لک ده‌بی له‌و دایکه‌وه‌ فی‌ر بن که هاتوو کوره‌که‌ی خو‌ی هه‌ناو خه‌ستییه به‌ر ده‌م مه‌حه‌که‌مه‌ و پاشان ئیعدام کرا. ئەمه‌ یه‌کی‌ک له‌ نمونه‌کانی ئیسلامه‌ و خه‌لکی دیکه‌ش ده‌بی هه‌ر وابه‌ن. ده‌بی کەس و کار و براو مندا له‌کانیان ئاموژگاری بکه‌ن، ئەگه‌ر ئاموژگارییه‌کانیان به‌ گویدا نه‌چوو؟ ئەمجار بو‌خو‌یان بیانه‌ین و بیانه‌سین، هه‌تا به‌ جه‌زای خو‌یان بگه‌ن. ئەمه‌ ئه‌رکی ئیسلامی و به‌رپرسیاره‌تی نه‌ته‌وه‌یی‌تانه. سه‌ر له‌ پێناوی‌دا بن و ره‌چاوی بکه‌ن.»

له‌ چاوپیکه‌وتن له‌ گه‌ل ئەفسه‌ر و ده‌ره‌جه‌ داره‌کانی شاربانی کوماری ئیسلامی ئیران، قوم، ٢ی خه‌رمه‌مانی ١٣٦٠

«ئهی ژنه، ئەه‌وکاره‌ی تو کردت، بوو به‌ نمونه له‌ ئیسلام. تو هاتیت و کوره‌که‌ت دایه ده‌ست به‌رپرسیانی ئیسلامی و به‌ سزای خو‌ی گه‌یشته. هه‌موان ده‌بی کاری وا بکه‌ن. ئه‌رکی سه‌رشانی هه‌موو خه‌لکی موس‌لمانه ئەوها بجو‌لیته و ئەو نمونه یه‌ ره‌چاو بکه‌ن.»

له‌ چاوپیکه‌وتن له‌ گه‌ل دایکی "محمود طریق الاسلام"، که وه‌ک دایکی نمونه راگه‌یه‌ندرا «خو‌یندکارانی خوشه‌ویست ده‌بی زور به‌ وردی هه‌لس و کهوت و ئاکاری ماموستا و به‌ریوبه‌ ره‌کانی قوتابخانه‌کانیان بخه‌نه ژیر چاوه‌دی‌ری و ئەگه‌رخو‌ای نه‌خواسته یه‌کی‌کیان به‌لاری‌دا هه‌ل‌خه‌یسکا‌بوو، خه‌را به‌رپه‌سه‌کان ئاگادار بکه‌نه‌وه و راپورتيان ده‌نی. هه‌روه‌ها ده‌بی خو‌دی ماموستا و په‌روه‌رده‌کانیش زور به‌ وردی ئاگاداری هاوکاره‌کانیان بن و به‌ری ئەه‌که‌سانه بگرن که ده‌ یانه‌وی زو‌لانه له‌ ناواخنی ده‌سه‌کادا بیرو‌رای چه‌واشه‌ی خو‌یان به‌ گو‌یی منالانی ئەم نیشتمانی ئیسلامیه‌ دا بخو‌ینن، ئەگه‌ر هه‌ل‌دانه‌کاتتان که‌لکی نه‌بوو، ئەمجار زور به‌ بره‌شتانه و به‌ تی‌رادیوی لایه‌نه‌کانی به‌رپه‌رس ئاگادار بکه‌نه‌وه.... رو‌له‌ خوشه‌ویسته‌کانیشم (مه‌به‌ست خو‌یندکارانه به‌ گشتی) ده‌بی خو‌یان زور و شیارانه ئاگاداری یه‌کتری بن، ئەگه‌ر دیتیان هه‌ندیک له‌ دو‌ژمنان له‌ که‌و‌لی دو‌ستایه‌تی و هاو‌پو‌لیدا به‌ ته‌مای ئەوه‌ بوون به‌ لای خو‌یان و تاقمه‌که‌یان راگه‌یشتان بکه‌ن، ئەوا خه‌را بیانه‌سین و هه‌و‌لیش به‌دن ئەم کاره‌ش به‌ شاروه‌یی ئەنجام به‌دن. دایکان و باو‌کانی به‌رپرسیاریش ده‌بی به‌ وردی هات و چو‌ی مناله‌کانیان بخه‌نه ژیر چاوه‌دی‌ری و ئاگایان له‌ هه‌موو شتی‌ک بی‌ی.»

په‌یام به‌ بو‌نه‌ی کرانه‌وه‌ی خو‌یندنگه‌کان، ١ی ره‌زبه‌ری ١٣٦١ «هه‌تا ئەم مه‌یله‌ته هه‌بووه، ئەم که‌سایه‌تییه‌ ئائینیانه‌ش هه‌بوون. ئەوه‌ بزانه‌ که له‌ هه‌موو شو‌ینیکی ئەم ولاته دا ته‌نیا مه‌لاکان و ئەم که‌سایه‌تییه‌یه‌ ده‌توانن کاروباره‌کان به‌ره‌و پێش به‌هه‌ن. ئەوه‌نده ده‌مارگیری بو‌ لاه‌ردنی ئەم مه‌لایانه به‌ خه‌رج مه‌ده‌ن، ئه‌ری پیم نالین خو‌تان له‌ ماوه‌ی ئەم چه‌ نه‌د ساه‌دا چیتان بو‌ ئەم ولاته کردوه؟ ئیستا واتان له‌یه‌توه‌وه، ده‌لین ناب‌ی مه‌لاکان کاریان به‌ ده‌ست بی‌ی؟

قه‌دری ئهم مه‌لایانه بزانه، ئیوه باش تیناگه‌ن، ئه‌گهر ئهم تایفه‌یه بخه‌نه لاره، ئه‌وه ئیتر هیچ ناوونیشانیك له ئیسلام نامینیتهموه. وای دابنیین مه‌لایه‌ك له شوینیکدا هه‌له‌یه‌کیشی کردبی، چما ئیوه نه‌تانکردوه؟ بوچی ئیوه خوتان خیلاف بکه‌ن و کابرای مه‌ندیل به‌ سهر نه‌ یکا؟»

له‌ چاو پیکه‌وتن له‌ گه‌ل نوینهرانی مه‌جلیسی ئیسلامی له‌ جه‌ماران، ۶ی ره‌به‌ری ۱۳۵۸ « ئهم پیاوه‌ ئاتینیه‌نه‌ بویه‌ جله‌وی کاروباره‌کانیان گرتوته‌ ده‌ست، چونکا ده‌زانن که‌ که‌سانی دیکه‌ ده‌ره‌قه‌تی ئهم کاره‌ نایه‌ن و ناتوانن کاروباره‌کان به‌ وجوړه‌ به‌ریوه‌ به‌رن، که‌ ئیسلام ده‌یه‌وی. به‌ بی‌ ئه‌مانه‌ ولات به‌ریوه‌ ناچی. چی ولامی خودا بده‌ینه‌وه؟ »

له‌ چاو پیکه‌وتن له‌ گه‌ل نوینهرانی مه‌جلیس و فرمانده‌کانی سپای پاسداران له‌ جه‌ماران، ۹ی خه‌رمانه‌ی ۱۳۶۸ « ئهو که‌سانه‌ی پی‌ یان وایه‌ روناکیه‌رن و داوای مه‌جلیسی دامه‌زرینه‌ران (مجلس موسسان) ئه‌که‌ن، ده‌بی‌ ده‌ستی لی‌هه‌لب‌گرن. ئه‌مانه‌ دژایه‌تی له‌ گه‌ل ئیسلامدا ده‌که‌ن و له‌ ئیسلام توقاون. »

له‌ مه‌راسمی خو‌ پیناساندنی نوینهرانی مه‌جلیسی ده‌ست بژیدراوه‌کان، قوم ۲۷ی گه‌لاویژی ۱۳۵۸ « ئیمه‌ ده‌بی‌ شو‌رشه‌که‌مان بگه‌یه‌ینه‌ هه‌موو ولاتانی ئیسلامی، ئه‌گهر ئه‌م شو‌رشه‌ بنی‌ردری و له‌ هه‌ر جیه‌یه‌ك سهر هه‌لبدا، ئه‌وا ئیتر ته‌نگ و چه‌له‌مه‌کان چاره‌سهر ده‌بن و ئهم ره‌گ و ریشالی گه‌نده‌لی و خراپه‌کارییه‌ له‌ ولاتانی موسلمانه‌کان هه‌لدکی‌شری. »

په‌یام بو‌ کونگره‌ی رزگارکردنی قودس. ۸ی پوشپه‌ری ۱۳۵۹ « له‌ هه‌ر شوینیک به‌زمی دژ به‌ "ولایه‌تی فه‌قی" یان "وله‌ی فه‌قی" هه‌لگیرسا، هه‌ول به‌دن دای کوژینن. ئه‌گهر ئه‌وانه‌ی ئهم به‌زمه‌یان له‌ روی نه‌زانینه‌وه هه‌لگیرساندبوو، هه‌ول به‌دن ئهم له‌ داوکه‌وتوانه‌ روون که‌نمه‌وه و به‌تاگیان بینن و ته‌می گومانیان بره‌وینن. به‌لام ئه‌گهر زانیتان ئهم گی‌چه‌له‌یان له‌ روی غه‌ره‌ز و رقمه‌وه سازکردوه، بیانخنکینن. »

(آیت الله مسباح یزدی. له‌ وتاریك دا بو‌ به‌سیجی یه‌کانی شاری قوروه. ۷ی گه‌لاویژی سالی ۱۳۸۱)